

GHENDTSCHIE TYDINGHEN

Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W

34e jaargang nr. 2

maart-april 2005

INHOUD

- Pierre Kluyskens: De Commissie van Monumenten en Stadsgezichten. 3e en laatste deel.	66
- Louis Maeterlinck: Inventaire Archéologique: Borstbeeld van generaal Bonaparte.	76
- Prudens Van Duyse - Guido De Bruyker: Pierre Verheyen.	77
- Frieda Van Tyghem: Verdwenen monumenten. Huizenonderzoek te Gent: een verdwenen woonsite in de Drabstraat.	86
- Erik De Keukeleire: Het Museum van Schone Kunsten. Deel 2. 1903-1918.	102
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 17-18 juli.	116
- Quizmaster: Uitslag van de Puzzel 2004.	123
- Lodewijk De Vriese: De Koetsier van Dr. Scheewei.	125
- Bibliografie.	131
- Vraag en Antwoord.	133
- Alfons Van Werveke Oudheidkundige kroniek I. De namen der straten onder het Fransch Bewind	134
Oudheidkundige kroniek II. Namen van straten samengesteld met Berg	135

COMMISSIE VAN MONUMENTEN EN STADSGEZICHTEN

3e en laatste deel

Het valt niet moeilijk voor elk jaar van de afgelopen kwarteeuw een initiatief van de Commissie van Monumenten op de kop te tikken dat Gent baat bijbracht of het van een of andere ramp of verminking spaarde.

Zoals voor 1974 de actie van de Commissie die leidde tot de beslissing van de Nationale Bank af te zien van het optrekken van een betonnen complex vlak tegen het Geraard Duivelsteen, als de overwinning van het jaar zal geboekt blijven, zo droeg in 1964 het beste door de Commissie behaald resultaat de naam: Middeleeuwse keuken van het voormalig godshuis van de Wollewevers. De Generale Bankmaatschappij wou ze slopen om haar parking meer ruimte te geven: het optreden van de Commissie bracht redding van het gebouw, al had de Bank zeker een grotere inspanning kunnen doen die de restauratie van dat enig ensemble had verzekerd.

Andermaal moest de Commissie zich schrap zetten tegen een geplande vermin-king van de halfronde uitstalramen in de Korte Munt, de enige voorbeelden van dergelijke uitstallingen te Gent.

Geen jaar gaat voorbij zonder een of ander dossier over de Kouter. In 1964, dus 10 jaar vóór men ze thans herstelt, liet het stadsbestuur weten dat de kiosk niet meer kon gerestaureerd worden en derhalve moest gesloopt worden! De Commissie legde zich bij het zgh. oordeelkundig advies van de specialisten neer en opteerde voor een nieuwe, uitneembare en verplaatsbare kiosk die ook nog elders, bv. aan het Zuidpark of aan het Maria-Hendrikaplein zou kunnen gebruikt worden. Het antwoord van de Commissie verdween voor de zoveelste maal in de grote berglade van het Stadhuis.

Hetzelfde jaar begonnen de onderhandelingen met de Europabank die op de Groentenmarkt het indrukwekkende ensemble tussen Korte Munt en Pensmarkt, een gewezen leen van de St-Pietersabdij wou omvormen tot een modern bankgebouw. Voor de hoofdgevel kant Groentenmarkt kon een vergelijk worden getroffen, doch voor de zijgevel, kant Spijker, bleef het een ramp.

De Commissie adviseerde ook eenparig ongunstig voor een nieuwe gevel van een sportwinkel Burgemeester Braunplein: de stad wou het advies niet volgen en de gevel werd en blijft een vloek in dit historisch ensemble Belfort-St.-Niklaaskerk.

Evenmin succes had de Commissie voor het hoekhuis Vrijdagmarkt-Waaistraat,

een fraai gebouw waar de eigenaar per se een groot uitstalraam wilde: evenmin succes toen zij een stemmige gevel in de Sint-Jacobsnieuwstraat wou redden. In 1965 werd, zoals het hoort na Gemeenteverkiezingen, de Commissie met een paar nieuwe leden aangesteld; zij kon pas op 21 mei voor de eerste maal bijeenkomen: voorzitter en secretaris werden bij handgeklap in hun functie bevestigd en er mocht opnieuw van wal worden gegaan. Het heuglijk dossier van het jaar was de restauratie door het Gemeentekrediet van het ensemble op de hoek Hoogstraat en Holstraat.

In augustus kwam een vraag binnen voor het slopen van een gevel uit de XVIIe eeuw in de Lange Munt en het optrekken aldaar van een appartementsgebouw. De Commissie haalde haar klauwen boven: "De Lange Munt heeft tot op heden een typisch uitzicht bewaard, dat past in het kader van het oude stads-gedeelte. Het optrekken van een modern flatgebouw aldaar zou storend werken en bovendien een gevaarlijk precedent scheppen" De Commissie bleef ditmaal aan de winnende hand.

Het oude gebouw Fritz in de Veldstraat waar zovele dames in jaren met wafels en taartjes hun slanke lijn evenveel kwaad hadden aangedaan als hun vriendinnen en kennissen met hetgeen zij er vertelden of kletsten, verdween en maakte plaats voor de C&A-gevel, modern opgevat, zeker niet lelijker dan het gesloopt gebouw, maar meteen verdween een brok romantiek uit de vrouwelijke kroniek van Gent.

De Commissie deed een wanhopige of hopeloze poging om de gebouwen van het Militair gasthuis, het gewezen Klooster van Deinze, vooral kant Triestlaan en Ekkergermstraat, te laten klasseren: het mocht niet baten.

In de Cataloniëstraat verdween de van oudsher gekende zaak "le Louvre": een bankinstelling nam de plaats in, doch de Commissie kon onmogelijk haar goedkeuring hechten aan het in september '65 ingediend ontwerp: "De Commissie verwerpt het ingediend ontwerp wegens zijn "vieux-neuf" karakter, en andermaal dringt de Commissie aan bij het stadsbestuur opdat een algemeen plan van aanleg van Mageleinstraat tot Veldstraat zou worden opgemaakt. Het was de vierde of vijfde maal dat de Commissie aandrang doch de stad bleef doof als een pot!

1966 werd zeer slecht ingezet want in de loop van de maand februari overleed haar voorzitter, Professor Paul De Keyser.

In zitting van 11 maart mochten wij een postume hulde brengen aan hem die een overgangsfiguur was geweest in de geschiedenis van de Commissie, maar ook een groot figuur. "Wij hebben, zegden wij toen, een goede voorzitter, een trouwe vriend, een doorbrave man verloren.

Als voorzitter van onze Commissie is hij steeds geweest wat hij ook in het

gewone, in het dagelijkse leven is geweest: eerlijk, rechtvaardig, gediensig. Hij kende onze stad en had ze lief, niet als een kamergeleerde of een specialist, maar eenvoudig lief, om haar atmosfeer, om de lijn van een gebouw, om de gril van een arabeske, om de gemoedelijkheid van een straatje, om het loof en het groen van een boom langs een kaai, om een herinnering aan het verleden in een gevel geprent, om de volksziel die bleef zingen en zweven in een pittoresk hoekje van de oude stad..."

Ja, zo was Paul De Keyser, de filoloog, de folklorist, de letterkundige, de historicus en de pedagoog geweest: een doorbrave, verdraagzame man, bekommerd om het behoud van het schone maar ook om de rechtmatige belangen van eignaars, neringdoenden en handelaars.

In de zitting van 1 april volgden wij hem als voorzitter op: "Onze macht en onze bevoegdheid zijn gering, beklemtoonden wij in ons dankwoord, wij zijn een consultatieve Commissie die het in het atoomtijdperk moet stellen met een reglement en met middelen die grotendeels dagtekenen van de regering van Willem I!

Het is hoofdzakelijk het stedschoon van onze stadskuip dat wij moeten verdedigen, de ruimte waar de historische gebouwen, merkwaardige gevels en sites prijken maar waar ook handel en nering geconcentreerd zijn..." In diezelfde zitting werd ten andere aangedrongen of een wijziging en aanpassing van het reglement.

Drie weken later bracht de Commissie een voorziene toelage op 30.000 fr. terug omdat de bouwheer slechts enkele van zijn beloften had ingewilligd.

Gelukwensen gingen naar het stadsbestuur voor de ontworpen restauratie van de gevel van de Em. Braunschool in de Volderstraat.

Aangedrongen werd opdat in de nis het beeldhouwwerk "De Maagd van Gent" zou voorstellen en zou moeten opgevat worden in de geest van de XVIIe eeuw, d.w.z. dat zij zwierig de gehele ruimte van de nis zou vullen.

Of het nu zo is uitgevallen, kunnen de Gentenaren wel zelf uitmaken!

Hetzelfde jaar trachtte de Commissie het koor van de St.-Michielskerk in te schakelen in de reeks verlichte monumenten, hetgeen de verlichting van Gras- en Koornlei zou verlengen en later ook de herstelde gevel van het Pand erbij zou kunnen betrekken: wij kropen een halve dag op daken en in goten, maar het resultaat was dat het stadsbestuur om zgh. financiële redenen niet wou ingaan op dat voorstel, dat alles bij mekaar, niet veel meer had gekost dan een vuurwerk van 3/4 uur tijdens de Gentse Feesten!

Het dossier nr 1 van 1966 bleef dat van het plan van aanleg "Oudburg-Patershol". Het gold toen nog een voorontwerp, doch in 1974 zijn wij niet veel verder gevorderd!

De Commissie verheugde zich om de principiële beslissing dit enig ensemble te redden, doch wees meteen op het feit dat heel wat huizen bouwvallig waren,

andere stijlloos geworden, en andere nog totaal onbewoonbaar.

Globaal gezien keurde de Commissie het voorontwerp goed, o.a. voor het verbreden van Hertogstraat, Haringstraat en Kalversteeg, het voorbehouden van een strook voor het heroprichten van historische gebouwen, doch sprak zich kordaat uit tegen het mogelijk slopen van de huizengroep begrensd door Kraanlei, Zuivelbrugstraat en Leie.

In november kwam het dossier van het appartementsgebouw van de Kouter op de plaats van het voormalig Posthotel te berde: het ingediend voorwerp werd eenparig afgewezen!

In februari 1966 was ons professor emeritus Paul De Keyser, sedert jaren de inschikkelijke, gematigde voorzitter van de Commissie ontvallen; het was een pijnlijk verlies dat wij nog niet helemaal te boven waren, toen ons in april van het volgend jaar ook onze toegewijde erevoorzitter, de h. Jean de Breyne, onverwachts na een korte ziekte, ontviel.

Hij was 45 jaren ononderbroken lid geweest. In 1922 had hij Napoleon De Pauw opgevolgd, was van 1926 tot tot 1935 secretaris, dan tot 1959 voorzitter, en sindsdien erevoorzitter geweest. In al die jaren had hij geleefd voor de Commissie en voor al hetgeen zij vertegenwoordigde en kon verwezenlijken in een stad als Gent.

De h. de Breyne, bescheiden figuur die lof en eer schuwde, was elke voormiddag en praktisch elke namiddag op post om de registers en documentatie bij te houden, de dossiers van de zittingen aan te vullen en klaar te maken voor de komende vergadering.

In de laatste zitting die hij mocht bijwonen, was het probleem van de mogelijke verbouwing van het bisschoppelijk paleis besproken geworden. De h. de Breyne was fel gekant tegen elke aanslag op het koor van de hoofdkerk, en ook hij had er hardnekkig tegen gevochten moest hij nog de gelegenheid daartoe hebben gekregen.

Het dossier "Uitbreiding van het bisschoppelijk paleis" is "de" grote nederlaag van de Commissie en van alle Gentse kunstliefhebbers in de afgelopen 25 jaar geweest, de zwaarste aanslag op ons kunstpatrimonium, een van de zeldzame fouten voor dewelke er geen vergiffenis kan geschonken worden: zij die deze daad van vandalisme hebben doorgevoerd, blijven ten eeuwige dage in de ban van de Gentse gemeenschap.

Het is ten andere allemaal verdoken, geheimzinnig gebeurd. Iedereen in de stad dacht dat men het opzet had laten varen, dat het een akelige droom was geweest en dat het gezond verstand het uiteindelijk zou halen: wanneer dan toch werd ingezien dat sommigen volhardden in de boosheid en niet aarzelden een gebouw ruw en brutaal als een oorlogsbunker tot vlak tegen het koor van de wereldberoemde katedraal te laten optrekken, was het te laat: de kogel was dit-

maal niet door de kerk, maar het monster tegen de kerk aangeschoven. In 1967 dacht men nog steeds dat alles zou eindigen indien niet met een chanson, dan toch zonder drama.

Er waren dat jaar niet veel belangrijke dossiers doch de enkele die wij uit de reeks van 12 commissievergaderingen weerhouden, waren ontegensprekelijk gewichtige zaken.

Een eigenaar in de Zuivelbrugstraat wou zijn gevel zgh. moderniseren. Het antwoord van de Commissie kwam ondubbelzinnig, snedig: "dit straatje is een der best bewaard gebleven typisch oude stadsgezichten, met een kenschetsende XVIIe eeuwse architectuur. De Commissie is eenparig de mening toegedaan dat de huidige architectuur van de gevel dient bewaard te blijven, temeer daar dit typisch straatje leidt naar het Patershol en samen met de groep huizen aan de Kraanlei en Rode Koningstraat een enig pittoresk stadshoekje uitmaakt". Aldus werd het ensemble gered en werden later twee gevels zelfs keurig geres- taureerd.

Een ander belangrijk en netelig dossier was dat van het optrekken van een appartementsgebouw op de plaats van het voormalig Posthotel op de Kouter. Er waren onderhandelingen geweest met de bouwfirma, een vergelijk lag in het verschiep doch toen het ontwerp officieel werd ingediend, bleek het dat men de opmerkingen van de Commissie over het hoofd had gezien, zodat dan ook on- gunstig advies werd uitgebracht, hetgeen helaas niet mocht beletten dat het gebouw, afschuwelijk banaal en een ereplein als de Kouter in elk geval onwaar- dig, er toch mocht komen tot grote ergernis van de Gentse kunstminnaars.

Even belangrijk en delicaat was het project de gevel van de "Concorde" op de Kouter te slopen en op die plaats een nieuwbouw te doen. Verschillende ont- werpen werden ingediend waarbij uitgekeken werd naar het opvangen van de oude gevel in een nieuw complex: het bleek een onmogelijke zaak te zijn. Uit- eindelijk legde de Commissie zich neer bij het ontwerp van nieuwbouw echter met de conditio sine qua non dat de zorgvuldig weggenomen voorgevel van de Concorde zou heropgetrokken worden kant Universiteit, hetgeen, zoals men weet, toch niet geschiedde.

Andere ontwerpen werden op de Kouter in het vooruitzicht gesteld en de Com- missie ging dan ook preventief tot de aanval over: "In een nabije toekomst, zullen vier complexen worden opgetrokken, nl. op de plaats van het gewezen Post- hotel, op de hoek Kouter-Zonnestraat, op de hoek Kouter-Korte Meer en op het terrein Kouter-Korte Meer- Universiteitsstraat.

De Commissie meent dat deze vier complexen qua hoogte, aspect, standing en materialen een zeker verwantschap moeten vertonen, hetgeen natuurlijk de individuele schepping van de verschillende architecten niet mag uitsluiten".

Het jaar 1968 was nog geen maand oud of een vervelend dossier kwam op de Commissietafel belanden: de sloping van een merkwaardige gevel uit de XVIIIe

eeuw in de Brabantdam (nrs 44 en 46). De Commissie zette zich schrap en van het ontwerp werd uiteindelijk afgezien.

Het Kasteeltje van Emmaüs in de Hoveniersberg, straatje uitgevend in de St.-Pietersnieuwstraat zou gedeeltelijk worden hersteld hetgeen de Commissie natuurlijk goedkeurde evenals een voorontwerp voor een complex voor de politiediensten aan het Gouden Leeuwplein. Het voorzag het optrekken van twee gevels in XVIIe eeuwse stijl, hetgeen een verfraaiing van het site aldaar had betekend, doch zeven jaar later rust het voorontwerp nog zacht in een of andere lade van het stadhuis!

Op 22 maart 1968 gaf de Commissie voor de eerste maal in haar geschiedenis een persconferentie over een aantal stadsproblemen: zij werd zeer druk bijgewoond en leidde tot een reeks merkwaardige bijdragen in de Gentse kranten. Op het Burgemeester Braunplein werd een ensemble galerijwinkels gepland op de plaats van het huis Bourdon, echter zonder het inpalmen van de hoekhuizen, hetgeen de Commissie niet kon aanvaarden: zij bereed andermaal haar stokpaardje: geen gebouw optrekken vooraleer de stad een algemeen plan van aanleg zal hebben uitgevaardigd.

1968 was beslist een vruchtbaar en bewogen jaar met heel wat ongelukkige en slechts een paar gelukkige ontwerpen.

Aldus verwierp de Commissie het ontwerp van het gebouw hoek Kouter-Zonnestraat als zijnde afschuwelijk banaal: het gebouw kwam er toch doch men zal de Commissie later nooit kunnen verwijten de Kouter te hebben laten verknoeien: zij die de vernieling mogelijk maakten, zetelden elders dan in onze Commissiezaal.

Er werd lang gepalaverd over een ontwerp van verbouwing hoek Sint-Pietersplein-Sint-Amandstraat, d.w.z. het gebouw aan de monumentale trap. De Commissie verwierp achtereenvolgens verschillende ontwerpen, de stad volgde het advies van de Commissie, de bouwheer ging tegen de beslissing in beroep, won het geding voor de bestendige deputatie, mocht dus alles verknoeien... op het ogenblik dat de provincie de klassering van het Sint-Pietersplein aanvroeg! Even erg was het verminken van de monumentale gevel van de Vismijn op het Veerleplein met publiciteitsborden. Wij ontvingen de vertegenwoordigers van de petroleummaatschappij die niet konden begrijpen hoe laks men in België is waar men alles mag stukgooien in een landschap of stadsgezicht.

De Commissie lepelde het stadsbestuur een redelijke oplossing in. "De enig redelijke oplossing die tevens de commerciële belangen van de aanvrager zou waarborgen, ware het aanbrengen aan beide zijden van het bestaande telefoonhuisje op het Plein, van een sobere lichtreklame met opschrift en pijl om de parking aan te duiden". De n.v. Fina ging akkoord doch de stad weigerde, zgd. omdat geen publiciteit op een telefoonkabin mag aangebracht worden!

Dus nog liever het meest bezocht stadsbeeld, de meest gefotografeerde gevel, het meest gaaf gebleven ensemble van Gent, nl. Veerleplein aan de voet van het Gravensteen laten verknoeien dan een telefooncel van de R.T.T. door een P met pijl te laten "schenden"!

In de Veldstraat nieuwe en zoveelste aanslag: verbouwing van het gelijkvloers met de toen florerende zwarte "marbrite" van een deel van het historisch ensemble Hotel Clemmen. De Commissie, haar zending indachtig, verwierp het ontwerp.

De bouwheer van het ensemble hoek Kouter-Zonnestraat kwam plots aandraven met een tweede, zg. gewijzigd ontwerp dat eveneens werd verworpen als zijnde eentonig, banaal, saai en noem maar op. Men zou de architecten moeten verplichten hun naam in reuzeletters in een gevelsteen te beitelen: het zou een nieuwe vorm van schandpaal zijn voor het nageslacht.

Het jaar 1968, het op sociaal vlak zo bewogen jaar te Parijs en in andere universitaire steden, werd op gebied van stedeschoon, een zeer slecht jaar voor Gent, zoals wij het in onze vorige bijdrage hebben beklemtoond: Veldstraat, Kouter, Sint-Pietersplein, Veerleplein, zovele blikvangers van de stad, kregen harde klappen.

Ook in de Lange Munt dreigde maandenlang gevaar na het slopen van het zg. "huis Crombez"; uiteindelijk konden bouwheer en Commissie het op een akkoord gooien en werd een stijlgevel opgetrokken voor dewelke de eigenaar een subsidie van 350.000 fr. mocht opstrijken.

Hetzelfde jaar, midden in de zomer overleed de h. Verhelst, gewezen schepen voor Schone Kunsten, die zijn naam heeft verbonden aan de herstelling van de Sint-Pietersabdij, ijverde voor de restauratie van het Museum voor Schone Kunsten en droomde van het volledig in waarde stellen van het site van de Blandijnberg.

Op 18 oktober 1968 bracht de Commissie hulde aan de h. Geo Bontinck, directeur van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, naar aanleiding van zijn 35-jarig ononderbroken lidmaatschap van de Commissie van Monumenten. Bij deze gelegenheid werd hem, na de speech van de Voorzitter en de erewijn, een huldeadres, mede ondertekend door alle leden, overhandigd.

Begin 1969 werd een oud dossier, het gebouw aan de monumentale trap van het Sint-Pietersplein andermaal op tafel gegooid: de leden van de Commissie begonnen het stilaan welletjes te vinden: "Het ingediend plan werd eenparig verworpen. Het is een brutale en stijlloze tegenstrijdigheid van twee verschillende architecturen. Bovendien zou een dergelijke verwezenlijking onmogelijk kunnen geduld worden op het Sint-Pietersplein hoek Sint-Amandsplein. De uitvoering van dit afschuwelijk ontwerp zou de definitieve ondergang betekenen van het enig pleinontwerp van Leclercq-Restiaux in de XIXe eeuwse bouw-

trant, dat in onze stad nog een betrekkelijk gaaf geheel uitmaakt, en, qua proporties, voorkomen en monumentaliteit evenwichtiger en mooier is dan het enkele jaren geleden hersteld en gered Martelarenplein te Brussel”.

De Commissie drong tevens bij het stadsbestuur aan, ten einde een volledige relevé van de bestaande gebouwen van het Plein op te maken en een werkgroep aan te stellen om te onderzoeken hoe het Plein in zijn oorspronkelijke toestand zou kunnen hersteld worden. Naar het heette was er geen geld om een dergelijke relevé te maken, dus zeker niet om iets te herstellen... Om te knoeien aan de gevel was er wel geld!

De olmen van de Kouter waren, iedereen kon het de visu vaststellen, ernstig ziek, en de stad besloot op verslag van de directeur van de Plantsoendienst, de bomen te vellen en te vervangen door jonge bomen.

De Commissie meende zich bij het advies van de specialisten te moeten neerleggen doch drong aan opdat de zieke bomen door volwassen bomen zouden vervangen worden als dit nog meer in het buitenland geschiedt.

Het resultaat was dat men piepjonge boompjes plantte, niet eens de zevenjarige ± 4,50 m. hoog die men oorspronkelijk had voorzien.

In de Commissie wordt het nieuwe jaar zeer dikwijls ingezet met een netelig dossier of probleem. 1970 was pas een week oud toen de Commissie bijeenkwam om zich uit te spreken over de zg. restauratiewerken uitgevoerd aan het handelshuis n° 51 van de Vrijdagmarkt, een gevel uit de XVIIIe eeuw met een uitgesproken tendens naar decoratieve motieven.

Zonder het verplicht advies af te wachten van de Commissie, nam de eigenaar de pleisterlaag en derhalve ook alle versieringsmotieven weg en verminkte op schandalige wijze dit fraai voorbeeld van XVIIIe eeuwse architectuur. De Commissie protesteerde heftig tegen deze vandenstreek en vroeg het stadsbestuur de gepaste maatregelen te treffen tegen de bouwheer.

Door de leden werd bovendien aangedrongen opdat de Juridische Dienst van de stad zou onderzoeken of de eigenaar niet gerechtelijk kon worden vervolgd. Aan welke bel deze laatste ging trekken weten wij niet doch wat wij weten is dat de gevel verminkt bleef en de stad niet de minste sanctie tegen de bouwheer trof: de wegen van het Gents stadsbestuur gelijken soms aardig op de wegen der Voorzienigheid!

Daar verbouwingswerken zouden uitgevoerd worden vlak naast de “Donkere Poort” drong de Commissie bij het stadsbestuur aan opdat onmiddellijk de procedure zou ingesteld worden tot rangschikken van deze laatste bewaard gebleven getuigen van het Prinsenhof waar Keizer Karel werd geboren. Op deze brief van de Commissie kwam nooit enig antwoord.

Wanneer er in de stadskas een mooie stuiver overblijft, duikt gewoonlijk uit het diepste van een of ander brein een soort monster van Loch Ness op. Begin

1970 droeg het naam “Bouwen van een ondergrondse tentoonstellingszaal met toegangsgebouw” in de zg. puinen van de Sint-Baafsabdij, zulks ter berging en bescherming van een aantal waardevolle kunststukken die vooralsnog bij plaatsgebrek op zeer ongelukkige wijze werden geëxposeerd.

De Commissie maakte echter bezwaar tegen het aanbrengen van een modern gebouw vlak tegen de middeleeuwse abdij alsmede tegen de voorziene bouwmaterialen, en wenste dan ook nadere gegevens, en een onderhoud met de architect.

Van dit onderwerp dat niet eens ernstig kon besproken worden, kwam er niets in huis en het vervoegde het grote legioen dossiers in de lade Utopia van het Gentse stadhuis.

Verwondering, zeker geen bewondering bij het ontvangen van een schrijven van notaris H... in de maand maart: een principeaanvraag om op de plaats Priba, Koornmarkt-Hoogpoort, een torengedebouwd-parking op te trekken. “Njet” antwoordde de Commissie na de Stedebouwdienst die ook voor de notaris onmogelijke eisen had gesteld en gelukkig bleef alles zoals het was. Had men hem laten doen, wij zouden op de Koornmarkt “iets” hebben gekregen als het parkinggebouw in de Korte Meer, misschien nog “iets” hoger en banaler!

Het dossier Sint-Pietersplein-Sint-Amandsplein kwam voor de zoveelste maal ter sprake, ditmaal om te vernemen dat de eigenaar tegen het advies van de Commissie en tegen de beslissing in van de stad, het pleit in beroep had gewonnen: “de Commissie, aldus het Verslag, kan slechts betreuren dat de Bestendige Deputatie, bij beslissing van 9-1-1970 zich medeplichtig heeft gemaakt van een dergelijke aanslag op het patrimonium van de stad!”

Kort voor de Gentse Feesten overwoog de stad de mogelijkheid de doorgang van het Graaf van Vlaanderenplein naar de Tweebruggenstraat aan het zg. “Rocher de Cancale” te verbreden door het wegbreken van de middenpeilers en bogen. De Commissie verzette er zich tegen en won het pleit.

Minder gelukkig was zij wanneer zij zich verzette tegen de vernieling, ter hoogte van de begane grond, van de bakkerij op de hoek van Sint-Jacobsnieuwstraat en Erpelsteeg, een van de laatste XVIe eeuwse gevels te Gent, hoogstwaarschijnlijk het huis waar de beroemde Gentse kronijker Marcus van Vaernewijck woonde.

De Commissie verzette hemel en aarde om de vermindering te beletten doch eigenaar en stadsbestuur bleven potdoof. In Brugge ware voor een dergelijke gevel en voor een huis met een dergelijke historische waarde, het stadsbestuur onmiddellijk in de bres gesprongen!

Verheugend daarentegen was het nieuws van de door de COO geplande bouwwerken aan de Sophie Van Akenstraat n° 4 en 6: op enkele detailpunten na kon de Commissie het ingediend ontwerp, met gelukwensen aan de COO, goedkeuren.

Met succes verzette de Commissie zich december 1970 tegen het project van een meubelzaak gelegen Kouter, de Lodewijk XVI-stijl af te breken en te vervangen door een grote blinde muur.

Einde 1970 nam het mandaat van de 27 leden van de Commissie een einde. Begin 1971 moest de nieuwe Commissie worden aangesteld doch het duurde tot 2 juli vooraleer zij kon worden geïnstalleerd. Het aantal leden werd van 27 op 14 teruggebracht, voorzitter en secretaris zouden slechts definitief aangesteld worden na goedkeuring van een nieuw reglement, goedkeuring die pas door de Gemeenteraad werd verleend in zitting van 20 december 1971!

Het was dan ook een overgangsjaar met amper vijf vergaderingen, hetgeen niet wegnam dat de Commissie samen met het Bureau dat regelmatig zetelde, 94 dossiers moest afhandelen, waaronder echter slechts één belangrijk dossier, dat van de sanering van het Patershol.

1972 zag de klassieke lading goede, minder goede en slechte dossiers en eindoplossingen. In de eerste vergadering, traditiegetrouw degene die een vervelend dossier op de dagorde ziet, werd voor het eerst gehandeld over de geplande bouwwerken aan de Kalandenstraat en -plein, dossier dat potsierlijk zou uitlopen op het slopen van een halve gevel: onlangs heeft de Commissie een zeer redelijk voorstel gedaan aan de stad om toch maar uit het slop te geraken, doch een officieel antwoord is er nog niet gekomen!

Pas in zitting van 14 april 1972 kon tot de definitieve aanstelling van het Bureau worden overgegaan, op traditioneel handgeklap. Inmiddels verzette de Commissie zich met klem tegen de slooping van de XVIIIe eeuwse gevel Ketelport n° 8 en het oprichten aldaar van aan banaal appartementsgebouw: zij slaagde in haar opzet en momenteel is men de gevel aan 't herstellen.

Een volumineus dossier was het ontwerp voor het optrekken van een reuze-complex op de teerling tussen Ajuinlei, Van de Veldestraat, Onderbergen en Jakobijnenstraat. Daar het architecturaal een grote eenheid vertoonde verleende de Commissie een gunstig advies doch het dossier geraakte sindsdien ergens in de oubliëten van een of ander architectenbureau.

De Gentse Universiteit heeft aan de Muinkkaai tussen Vooruit en Sint-Pieterskerk reeds heel wat verknoeid: de nieuwe werken die zij in Sint-Pietersnieuwstraat-Hoveniersberg wou uitvoeren kregen dan zeker niet de zegen van de Commissie.

Zo geraakte men stilaan in het slotjaar van deze kwarteeuw geschiedenis en activiteit, met drie belangrijke dossiers: de herstelling van de "Wapens van Zeeland" op de Koornmarkt voor dewelke een prachtig restauratieplan werd ingediend en goedgekeurd, het optrekken van een home van Gandae in het Oud-Begijnhof van Sint-Elisabeth, dat thans een voldongen feit en een mooie reali-

satie is, en de onweerswolken die plots opdoken boven het Geraard Duivelsteen toen de Nationale Bank besloot haar kantoor aldaar te slopen en te vervangen door hoogbouw.

Regen, zonneschijn, wel en wee gedurende een kwarteeuw en einde goed alles goed, ook de inzet van een nieuwe kwarteeuw met het verheugend nieuws dat de Nationale Bank van haar oorspronkelijk ontwerp afzag!

Pierre KLUYSKENS

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - Fiche N° 120

Op 18 mei 1899 stelde Louis Maeterlinck in de rubriek "Beeldhouwwerken - Schilderijmuseum - XVIIIe eeuw (1798), in het Frans een fiche op over

Borstbeeld van generaal Bonaparte

De generaal Bonaparte is afgebeeld met het hoofd lichtjes naar rechts gekeerd, het bovenlijf gedrapeerd in de plooiën van zijn mantel. Het gelaat, zorgvuldig bewerkt door een meesterhand, mag beschouwd worden als een van de mooiste specimens van de beeldhouwkunst op het einde van de XVIIIe eeuw.

Volgens de traditie werd dit werk toegeschreven aan Rude en het comité dat belast was met de organisatie van een speciaal museum in Dijon, gewijd aan de werken van deze grote beeldhouwer, had een reproductie gevraagd, wanneer ik in 1897 bij het verwijderen van de talrijke lagen kalk die de plaaster bedekte de volgende inscriptie kon lezen:

Gal Bonaparte
an 3
fait par E.L. Corbet an 6

Dit mooi borstbeeld heeft dus als maker E.L. Corbet, geboren te Douai in 1758, dood te Parijs in 1808 en die leerling was van Berruer.

De catalogussen van de Parijse salons leren ons dat Corbet het borstbeeld van generaal Bonaparte inzond voor de tentoonstelling van 1798 en er de melding aan toevoegde: "fait d'après nature".

Het werk welke wij hier beschrijven is waarschijnlijk een reproductie van dit borstbeeld. Zijn uitvoering in marmer werd aan de kunstenaar besteld door de Franse regering en was te zien op het Salon van 1800. Zij werd als volgt

gecatalogeerd: "Een borstbeeld in marmer van generaal Bonaparte... en de maker verklaart dat het uitgevoerd werd op bevel van het Directoire gedurende de expeditie in Egypte", dus in 1798, jaar in hetwelk het plaasteren beeld voor het eerst geëxposeerd werd op het Salon. Dit borstbeeld bestaat niet meer in Parijs, maar bevindt zich vandaag in Versailles, volgens wat de Directeur van de "Musées nationaux de France" ons geschreven heeft: "Wij hebben niets van deze kunstenaar in het Louvre, maar men kan verschillende borstbeelden van hem zien in Versailles en in Rijsel, namelijk deze van generaal Bonaparte in plaaster 1798, de generaal Bonaparte (marmer) 1800, de generaal Bayraud. Het Museum van Rijsel bezit een portret van Corbet, geschilderd door Boilly". Lang geplaatst in de gangen van de Tekenacademie, figureert dit beeld nu eervol in de galerijen van ons Schilderijmuseum.

PIERRE VERHEYEN

Prudens Van Duyse, belangrijke historische figuur in de Vlaamse letterkunde, gangmaker van de Vlaamse beweging, verzorgde in 1841 een bijdrage voor de *Messenger des sciences historiques de Belgique* over de Gentse componist **Pierre** (Petrus/ Pieter) **Verheyen** (1747-1819).

Belangstelling voor "Vlaamse" muziek uit de 18^e eeuw is slechts traag op gang gekomen en bleef tot voor kort, uitzonderingen buiten beschouwing gelaten, in hoofdzaak beperkt tot Brusselse componisten (Van Maldere, de Croes, Van Helmont). Tegenwoordig voert men ook onderzoek uit naar het Gentse patriomonium. Mijn eigen nieuwsgierigheid op dat vlak leidde me o.m. naar handschriften van een der belangrijkste figuren uit de tweede helft van die eeuw, Pierre Verheyen. Een bijzonder aangename kennismaking, mag ik zeggen. De 19e eeuwse musicograaf, E. Grégoir, schrijft in *Galérie biographique des artistes-musiciens belges* (1862) over Verheyen: zijn vocale religieuze werken munten uit door hun zuivere factuur, door de verheven waardigheid van de zangpartijen, en door groot meesterschap over de orkestratie (*Ses partitions de chant d'église sont remarquables par leur correction, par la sévérité solennelle et majestueuse du chant, et par un grand talent dans la partie de l'orchestre*). Beter zou ik mijn eigen ervaring bij het lezen van Verheyens werken niet kunnen verwoorden.

Verheyen was een van de medestichters van de Gentse *Société royale des Beaux-Arts* (1808) en adjunct-directeur van de in 1812 binnen deze vereniging opgerichte muziekafdeling. Enkele decennia later treffen we Prudens Van Duyse aan

als algemeen secretaris van diezelfde *Société*. Met zijn *Notice biographique*, die hij aan medestichter Verheyen wijdde, bezorgde hij het nageslacht waardevolle informatie over de componist. Van Duyse verwerkte in deze *Notice* voor een groot deel gegevens uit het geschriftje *Un mot sur Pierre Verheyen*, uitgegeven in 1816. De (niet genoemde) auteur van die tekst zegt zich te baseren op *quelques notes recueillies par un de ses dignes élèves*. Als garantie voor authenticiteit klinkt dit goed, en over het algemeen lijken de kostbare gegevens die deze tekst ons biedt betrouwbaar, maar toch blijkt dat sommige beweringen eruit mogen gerelativeerd worden.

Van Duyse's *Notice* is dus in het Frans gesteld, in een tijdseigen, verheerlijkende en wat gezwollen taal. Een Nederlandse vertaling die zo dicht mogelijk aanleunt bij de oorspronkelijke tekst leek me voor huidige lezers niet de beste optie. Daarom koos ik voor een vrijere bewerking. Van Duyse's voetnoten heb ik behouden (met sterretjes), maar waar ik het interessant en nuttig oordeelde, eigen verwijzingen bij de tekst gevoegd. **G.D.B.**

Biografische nota over Pierre Verheyen.

(Naar Prudens Van Duyse: *Notice biographique sur Pierre Verheyen*, 1841)

Sinds jaar en dag kent de religieuze muziek in België bekwame beoefenaars. Wat Gent betreft kunnen wij met terechte fierheid de namen noemen van Barth¹, Krafft², Verheyen en J.B. D'Hollander³. Denken wij ook aan de heer Louis Ermel⁴, die momenteel in Parijs woont: nog onlangs oogstte hij in onze stad groot succes met zijn *Stabat Mater*, dat bekroond werd door de Koninklijke Vereniging van Schone Kunsten en Literatuur. Het oeuvre van De Volder⁵ kwam grotendeels tot stand in Gent, maar deze meester, wiens stoffelijk overschot sinds kort in Brussel berust, was een geboren Antwerpenaar*.

Deze bladzijden wijden wij aan de nagedachtenis van Pierre Verheyen, omdat wij menen dat de weinige gegevens die we over hem konden verzamelen anders voorgoed dreigden verloren te gaan, een verlies dat zeker zou worden betreurd.

Deze componist zag het daglicht te Gent in 1750⁶, als zoon van Jacques Verheyen en Isabelle Arnoe. Zijn vader was er zanger(altpartij) aan de kathedraal. De muzikale begaafdheid van het kind trad vroeg aan het licht, en de orgelist van de kathedraal, Boutmy⁷, gaf hem enkele lessen. Toen de knaap, tien jaar oud, voor het eerst de volmaakte drieklank aanhoorde riep hij verrukt uit: "Ach, meester, leer mij alstublieft het basso continuo spel".⁸ 's Anderendaags toonde hij zijn leraar een eigenhandige muzikale zin, wat Boutmy de

*Een beknopte nota over De Volder vindt men in de *Annales du Salon de Gand*, 1823, bladz. 89.

opmerking ontlokte: Ik zie het, jij bent geboren voor de muziek.

Zijn ouders verzetten zich niet tegen de muzikale aspiraties van hun zoon, maar achtten het toch wenselijk hem voor zijn algemene ontwikkeling naar Maastricht te sturen, naar een instituut, onder de leiding van een zekere pater de Groene. Toen deze op een dag de klassen inspecteerde, vond hij Verheyen in diepe gedachten verzonken. De jonge melomaan was een romance aan het componeren. Uit vrees voor een berisping zei de knaap tot de overste: "Excuseert, ik had een mooie inval, ik wou hem op papier vastleggen..."

"Houd je zo veel van muziek?" vroeg pater de Groene.

"O ja, heel veel!"

"Wel, beoefen dan deze mooie kunst. Gebruik je talent tot lof van de Heer. Ik wil je persoonlijk les geven."

De pater was zelf muzikaal onderlegd en voelde aan wat er in het gemoed van de leerling omging. Dit onverwachte voorstel was heel beslissend voor Verheyens verdere lot. Onder het toezicht van pater de Groene, die hem kwartetten van Geminiani in partituur liet zetten, maakte hij snel vorderingen.

Naast muzikale smaak had de natuur hem bovendien begiftigd met een mooie stem. Bij het verlaten van het Maastrichtse college kreeg hij een aanbod uit Brugge om er in het kathedraalkoor de altpartijen te zingen⁹.

Zijn eerste belangstelling, de kerkmuziek, zou echter weldra plaats maken voor het profane genre. Hij had namelijk kennis aangeknoopt met Neyts¹⁰, de directeur van een toneelgezelschap, die als een der eersten bekend stond om zijn operaopvoeringen in het Vlaams*. De hartstocht die Verheyen nu voor het theater opvatte voerde hem met de troep acteurs naar Duinkerken. Hij vertolkte met talent een honderdtal rollen, zong in twintig opera's (door zijn directeur naar het Vlaams vertaald), en doorkruiste Holland. Daar had hij een ontmoeting met de fameuze orkestleider Vitzthumb¹¹, met wie hij vriendschap sloot. Deze band riep opnieuw de drang tot componeren bij hem op, ook al had Vitzthumb hem in eerste instantie aangeworven als zanger in zijn theater.

In Amsterdam viel hem een ander gelukstoeval te beurt. Een Italiaanse componist, Raffa, uit Milaan, liet hem daar een reeks chromatisch dalende akkoorden op de mineurtoonladder horen – een geheim, vertrouwde hij hem toe. Verheyen was er zo van onder de indruk dat hij hem zijn hele vermogen van negen dukaten bood om dit vermeende geheim af te kopen. De Italiaan liet zich geen twee maal smeken. Beiden zijn er wel mee gevaren: voor Verheyen lag dit aan de basis van het zo opvallende harmonisch raffinement dat zijn oeuvre kenmerkt¹².

Aan de verbintenis met Vitzthumb kwam ook een eind en Krafft, de uitmuntende fugacomponist, nodigde Verheyen uit om in de Sint-Baafskathedraal van zijn geboortestad de tenorpartijen te komen zingen. Aan Krafft had hij een kostbare leermeester en een toegewijde vriend. Weldra echter, toen de leerling

*Zie Goethals, *Lectures relatives à l'histoire des lettres en Belgique*, dl. III, blz. 232

G. 22756 (9)

NOTICE BIOGRAPHIQUE

SUR

PIERRE VERHEYEN,

PAR

Fr. Van Duyse.

EXTRAIT DU MESSAGER DES SCIENCES HISTORIQUES DE BELGIQUE.

Gand,

L. HUSSAETCK, IMPRIMEUR DU MESSAGER DES SCIENCES HISTORIQUES DE BELGIQUE,
Vieille Citadelle, N° 48.

1847.

J. Verkeijen

de leraar begon te overtreffen¹³, veranderde de vriend in een jaloerse tegenstrever, de meester in een vijandige despoot! Zo weigerde hij zelfs Verheyen de leiding over een eigen miscompositie.

Voor de tweede maal zag de ongelukkige kunstenaar, die ondertussen gehuwd was met de Gentse *Cathérine* Vercauteren, zich verplicht zijn geboorteplaats te verlaten. Het lot zou evenwel een pijnlijk onrecht opheffen. We vinden hem terug als orkestleider in Maastricht. In zijn zoektocht naar het ontsluiting van de geheimen van zijn vak vond hij nu zijn grote voorbeeld: Haydn. Jammer dat de leerling, die zijn nieuwe meester wellicht niet onwaardig was, de grote man nooit heeft kunnen ontmoeten.

Hier ongeveer namen reizen en studies een einde. Maar nam ook tegenspoed een aanvang. Eerst werd hij benoemd tot kapelmeester van de Sint-Veerlekerk te Gent, maar hij werd ontslagen nadat hij zich wat ongunstig had uitgelaten over de Brabantse omwenteling. Door het vereffenen van de schuld van een vriend, voor wie hij zich had borg gesteld, verloor hij zo goed als al zijn bestaansmiddelen. En tot overmaat van ramp ontnam een zware ziekte hem zijn mooie stem.

Terug in de stad van zijn jeugd, rond 1790, wijdde hij zich ten volle aan het componeren.

In 1793 schreef hij, op tekst van Ch. Van Acker, een huldemuziek voor J.B. Hellebaut, primus aan de universiteit van Leuven*.

Rond 1797 had hij een postje bekomen bij het centrale bestuur van het Scheldepartement. Gedurende enkele jaren verzekerde dit hem een mager inkomen. Tijdens de vrije uren, die deze functie hem liet, componeerde hij onverdroten verder, o.a. verschillende liederen van E. P. Van Ackere (gezongen in de Tempel van de Wet en t.g.v. het feest van 26e messidor van het jaar VIII – 15 juni 1800), de *Hymne de la Paix*, van P. Botte (uitv. in dezelfde Tempel de 25e messidor van het jaar IX) en ook het beroemde *Hymne aan het Opperwezen* van Chénier. Dit laatste stuk, eveneens uitgevoerd in de Tempel van de Wet, is doordrongen van waarachtig religieus gevoel, en deze tekst was dan toch Verheyens inspiratie waardig.

Uiteindelijk stortte het rijk van de godinnen der Rede in elkaar. De tempel van de Heer ging terug naar de christelijke eredienst, en Verheyen herinnerde zich de profetische wens van pater de Groene. Zijn gerijpt talent kon hij nu in dienst stellen van de levende God. Hij werd orgelist aan het klooster van de Ursulinen en gaf in de stad viool- en cellolessen.

Verheyen behoorde ook tot de stichters van de Société des Beaux-Arts et des Lettres. Deze maatschappij vroeg zijn medewerking aan een laatste hulde aan Haydn, de illustere componist van *De Schepping*. Verheyen was door het ver-

* De tekst van deze zang is weergegeven in Schrant: *Hulde aan de nagedachtenis van J. B. Hellebaut*. Gent, 1819.

lies van de grote symfonicus diep getroffen en componeerde een *Requiem* mis. Ze werd met grote luister uitgevoerd in de Sint-Niklaaskerk. Daarbij bracht een katafalk, ontworpen door architect P.J. Goetgebuer, eveneens lid van de Vereniging, de naam in herinnering van de grote betreurde. De Vereniging was bijzonder ingenomen met het mooie werk van de waardige Haydn-discipel, en schonk hem een medaille met de inscriptie:

DE VERENIGING VOOR SCHONE KUNSTEN
EERT
DE HERINNERING VAN DE GROTE SYMFONICUS
DOOR MIDDEL VAN EEN PLECHTIGE ZIELEMIS
IN
DE KERK VAN SINT-NICOLAAS
OP 9 APRIL 1810

Als componist was Verheyen uitermate vruchtbaar. Zijn inspanningen zag hij bekroond met uitbundige successen, maar vrijgevigheid was zelden zijn deel: de vergoeding bleef doorgaans beperkt tot applaus. Eens te meer diende een opmerkelijk talent, dat de vergissing had begaan carrière te willen maken in eigen land, af te rekenen met heel wat tegenspoed. Daarom wensen wij hier ook hulde te brengen aan E.H. *Pierre* Van Den Bussche uit Nieuwpoort, die kapelmeester was van de kerken Sint-Michiels en Sint-Baafs: deze man toonde zich niet onverschillig voor Verheyens lot. Middelen om zijn werken te laten uitgeven waren er hoe dan ook niet. Alle bleven ze, op enkele uitzonderingen na, in handschrift – een ernstige belemmering voor de verspreiding van zijn faam.

De hierboven genoemde Vereniging voor Schone Kunsten schreef in 1816 een compositiewedstrijd uit. Onderwerp was een cantate over de slag bij Waterloo. In een wedstrijd waarin zeven concurrenten meedongen, kende de jury met eenstemmigheid de erepalm toe aan Verheyen, voor zijn muziek op een be kroonde cantatetekst van M. Ph. Lebroussart¹⁴. Op de medaille stond te lezen:

SOLERTISSIMO
VIRO
PETRO VERHEYEN
GANDAVENSIS
QUOD
CELEBRATAM NUMEROSO CARMINE
DE GALIS AD WATERLOO VICTOR.
SUAVISSIMIS MODIS
APTAVIT.

(Vert.: Aan de uiterst bekwame man, Petrus Verheyen, uit Gent, omdat hij de roemrijke overwinning op de Fransen te Waterloo met welluidend gezang op de meest bevallige wijze heeft verklankt.)

Verheyen en Lebroussart, twee Gentenaars, deelden in een grootse hulde. 's Anderendaags vergastte de rederijkerskamer, de *Fonteinisten*, de laureaat op een aantal Vlaamse verzen.

Deze zegepraal leverde Verheyen het jaar nadien de benoeming op van corresponderend lid van het Instituut der Nederlanden.

Doorgaans was hij in die jaren zwijgzaam en treurig gestemd. Misschien was hij verbitterd door de onverschilligheid die zijn maatschappelijke positie bij een aantal mensen teweegbracht, maar ongetwijfeld droeg hier een longoedeem toe bij, waartegen de kennis van Professor Kesteloot, ook een van zijn beschermers, jammer genoeg niets vermocht. De Koninklijke Vereniging voor Schone Kunsten ondersteunde de kunstenaar op zijn oude dag met een jaarrente. Hij stierf op 11 januari 1819.

Op 16 februari bracht dezelfde Vereniging in de Sint-Jacobskerk een hulde tot zijn nagedachtenis.

Ziehier een overzicht van zijn omvangrijk oeuvre:

Een requiemmis, ter nagedachtenis van Haydn, in 1814 in Brugge uitgevoerd door 72 musici.

15 missen met groot orkest. 12 kleine missen.

6 Psalmen *Laudate pueri*, 4 *Dixit Dominus*, 3 *Confitebor*, 2 *Beatus vir*, alle met groot orkest. Groot *Te Deum*, gecomponeerd ter gelegenheid van de wijding van de Sint-Salvatorkerk te Brugge, en nog 2 andere, met groot orkest.

Meer dan 50 elevatio's voor verschillende stemmen: solo's, duo's en trio's.

Sanctae Crucis, voor de plechtige ceremonie in de Sint-Michielskerk te Gent.

4 *Audite Coeli*, met groot orkest.

9 klaagzangen van Jeremias, voor piano, alt en bas, die men tijdens de Goede Week in de Sint-Niklaaskerk te Nieuwpoort uitvoert.

4 *Salve Regina*, 5 *Alma Mater*, 3 *Ave Regina*, 3 *Regina coeli*, alle met groot orkest.

Verschillende *faux bourdon*-koormissen.

Meer dan 50 romances, waaronder 6 gepubliceerd in een bundel.

Meerdere Franse en Italiaanse arietta's.

Verschillende pantomimes in 2 of 3 akten.

Een Vlaamstalige opera, voor de studenten van de Augustijnen: *De Jagtparty van Henrik IV*. De opera: *le Jardin de l'Amour*, uit het repertoire genomen.

5 kwartetten voor bas¹⁵, altviool en twee violen.

Een oratorium: *la mort de J(ésus).-C(rist).*, dat de auteur zich had voorgenomen aan een vriend te schenken als afscheid en herinnering, om eerst na zijn dood te worden uitgevoerd. Het werd verkocht aan dhr. Della Faille d' Huysse, uit Gent, en moet op heden in handen zijn van diens erfgenamen.

Verheyen componeerde nog verschillende kleinere stukken die bewaard worden in de archieven van de Vereniging voor Schone Kunsten. Ook hangt zijn portret in het lokaal van deze Vereniging. De gelijkenis is treffend. Het is van de hand van dhr. De Cauwer sr. en door deze kunstenaar aan de Vereniging geschonken. Wij voegen hier een gravure bij, uitgevoerd naar dat schilderij door

dhr. Onghena. Eronder plaatsten wij Verheyens handtekening *fac-simile*. In revolutionaire tijden heeft hij, wellicht uit noodzaak, geofferd aan onwaardige altaren. Zijn religieus gevoel echter, dat hem in zijn beste dagen steeds inspireerde, staat er borg voor dat deze republikeinse dwalingen zullen worden vergeten. Dank zij die gave immers kwam hem de buitengewone eer toe aan het plafond van de zaal van het prachtige theater van de stad Gent zijn naam te zien schitteren in de onmiddellijke omgeving van die van Grétry.¹⁶

Oorspronkelijke Titel: *Notice biographique sur Pierre Verheyen*
(inleiding, vertaling & commentaren: Guido De Bruyker)

NOTEN

¹ Henry Alois **Barth** (Gent 1727- ibid. 1791): componist en zangmeester aan de St.-Baafskathedraal (1755-1769) en de St.-Michielskerk (1769-). Barth gaf twee werken uit in druk en noemt zich in één ervan *élève de l'immortel François Duranti* (sic). Durante was misschien de meest gezaghebbende compositieleraar van zijn tijd, maar het merendeel van Barths nog bewaarde werken zijn van een oninteressant niveau.

² François Joseph **Krafft** (Brussel 1721-Gent 1795): belangrijk musicus, wiens werk nog onvoldoende bekend is. Zangmeester aan de St.-Baafskathedraal (vanaf 1769, als opvolger van Barth; zijn vroegere loopbaan is nog steeds onduidelijk). Zeer vruchtbaar componist.

³ Jean Baptiste **D'Hollander** (Gent 1785- ibid. 1839): kapelmeester aan de kerken van St.-Jacobs- en St.-Salvator. Hoog gewaardeerd in zijn tijd, ook als dirigent van de *Société Sainte-Cécile*, toen een van de beste Belgische harmonieorkesten. Lid van de *Société R. des Beaux-Arts*.

⁴ Louis Constant **Ermel** (Gent 1798-Clermont 1871): componist, uit een grote muzikantenfamilie, waaronder de eerste Belgische pianobouwers. Leerling van het Parijse conservatorium, winnaar van de Prix de Rome. Een aantal van zijn werken werd bekroond.

⁵ Pierre Jean **De Volder** (Antwerpen 1767-Brussel 1841): bijzonder veelzijdig musicus. Componist, violist, dirigent, orgelbouwer. In deze laatste hoedanigheid maakte hij meest naam. In Gent was hij de eerste directeur van de muziekafdeling van de *Société R. des Beaux-Arts*. Uitgebreid oeuvre. In onze stadsdiscotheek bevindt zich een cd met een uiterst veeleisend vioolconcerto (solist: Paul Klinck).

⁶ Slechts één auteur, Ch. Bergmans in *La musique et les musiciens* – Gent 1902, lijkt Verheyens juiste geboortejaar te kennen. De doopakte leert immers dat hij werd geboren op 15 januari **1747**.

⁷ Jean Joseph **Boutmy** (Brussel 1725-Kleve 1782): een der belangrijkste telgen van een Gents muzikantengeslacht (vader: Josse Boutmy, 1697-1779, was de zoon van Jacques, orgelist aan Sint-Jacobs- en Sint-Niklaaskerk – cf. Pastoor Nottinghams memorieboek, Gh.T. 2004, nr. 2, blz. 75). Jean Joseph was orgelist aan St.-Baafs van 1757 tot 1764. Hij publiceerde o.a. klavecimbelsonges (met niet obligate vioolpartij) en concerten voor klavecimbel en orkest.

⁸ De kunst om, aan de hand van een baspartij (met bijgevoegde cijfers), een muziekstuk te begeleiden met de juiste akkoorden. Obligaat sinds de baroktijd. Sinds het laatste kwart van de 18^e eeuw meer en meer in onbruik. Het langst bleef dit gebruik in kerkmuziek gehandhaafd.

⁹ Deze partij werd toen nog vaak door hoge tenoren gezongen. Zeker in kerken (vrouwen hadden tot het oksaal geen toegang).

¹⁰ Jacob **Neyts** (Brugge 1727- Boulogne 1794): aanvankelijk procureur te Brugge, nadien stichter en leider van het reizend gezelschap "De Vlaamse Opera". Neyts vertaalde hiervoor zelf Franse en Italiaanse (komische) opera's in het Vlaams.

¹¹ Ignaz Vitzthumb (Baden bij Wenen 1720-Brussel 1816): dirigent en componist, van Oostenrijkse afkomst. Bracht de Brusselse Munt-schouwburg op hoog niveau. Zorgde ook in de Gentse opera voor enkele hoogseizoenen (1779 tot 1781).

¹² Op zijn minst twijfelachtig verhaal. Deze Raffa (of *Reffa* in het geschrift van 1816) blijkt overigens met geen enkele bron identificeerbaar.

¹³ Cf. noot 2. De invloed van Krafft – wiens verdiensten NB veel verder reiken dan goede fuga's – is in Verheyens partituren duidelijk aanwijsbaar, hoe verschillend beider persoonlijkheid overigens was. Dat de leerling de leraar overtrof is een bewering, afkomstig uit *Un mot sur Pierre Verheyen* (1816 – cf. onze inleiding).

¹⁴ Andere bronnen vermelden een eerste prijs ex aequo aan Verheyen (*La Journée de Waterloo*) en P.H.Suremont (Antwerpen 1762-1832, met: *Nederlandsche Triomph*).

¹⁵ Het woord *basse* had destijds een nogal ruime betekenis, het kon o.m. (zoals hier) ook *cello* betekenen. In *Un Mot sur P.V.*, uit 1816, staat bij de vermelding van deze kwartetten: *qui paraîtront bientôt par souscription (die weldra zullen verschijnen met voorintekening)*. Strijkkwartetten van Verheyen zijn, indien ooit verschenen, helaas niet teruggevonden.

¹⁶ André Ernest Modeste Grétry (Luik 1741-Montmorency 1813): de meest succesrijke componist van zijn tijd. Onovertroffen in het genre van de *opéra comique*.

VERDWENEN MONUMENTEN

Huizenonderzoek te Gent: een verdwenen woonsite in de Drabstraat.

De architecturale rijkdom van Gent is indrukwekkend en komt vooral tot uiting in een aantal grote monumenten die doorgaans met de nodige zorg omringd worden. Kleinere monumenten, zoals woonhuizen, kregen minder aandacht en verdwenen soms vrij snel uit het stadsbeeld om plaats te maken voor vernieuwing en modernisering. Recent werd de bouw van een nieuw hotel langs de Korenlei aangevat, waarbij enkel de gevels en enkele interieurelementen van de oude huizen bewaard bleven. Aan de achterzijde werden een aantal bestaande huizen langs de Drabstraat volledig afgebroken. De woonhuizen droegen de huisnummers 11 tot en met 25 en dateerden uit de 17de, 19de en 20ste eeuw ¹ (afb. 1). Weinig Gentenaars beseften dat door deze afbraak een interessant stukje Gentse bouw- en woongeschiedenis definitief verloren ging. Huizenonderzoek maakte het mogelijk een deel van het verleden van deze huizen terug zichtbaar te maken.

Uitgangspunt voor deze bijdrage is een pen- en potloodtekening (afb.2), toegeschreven aan Pieter Frans de Noter (1779-1842). De tekening is niet gesigneerd, noch gedateerd. Onderaan rechts staat te lezen : *Rood huys, drapstraete*. Het

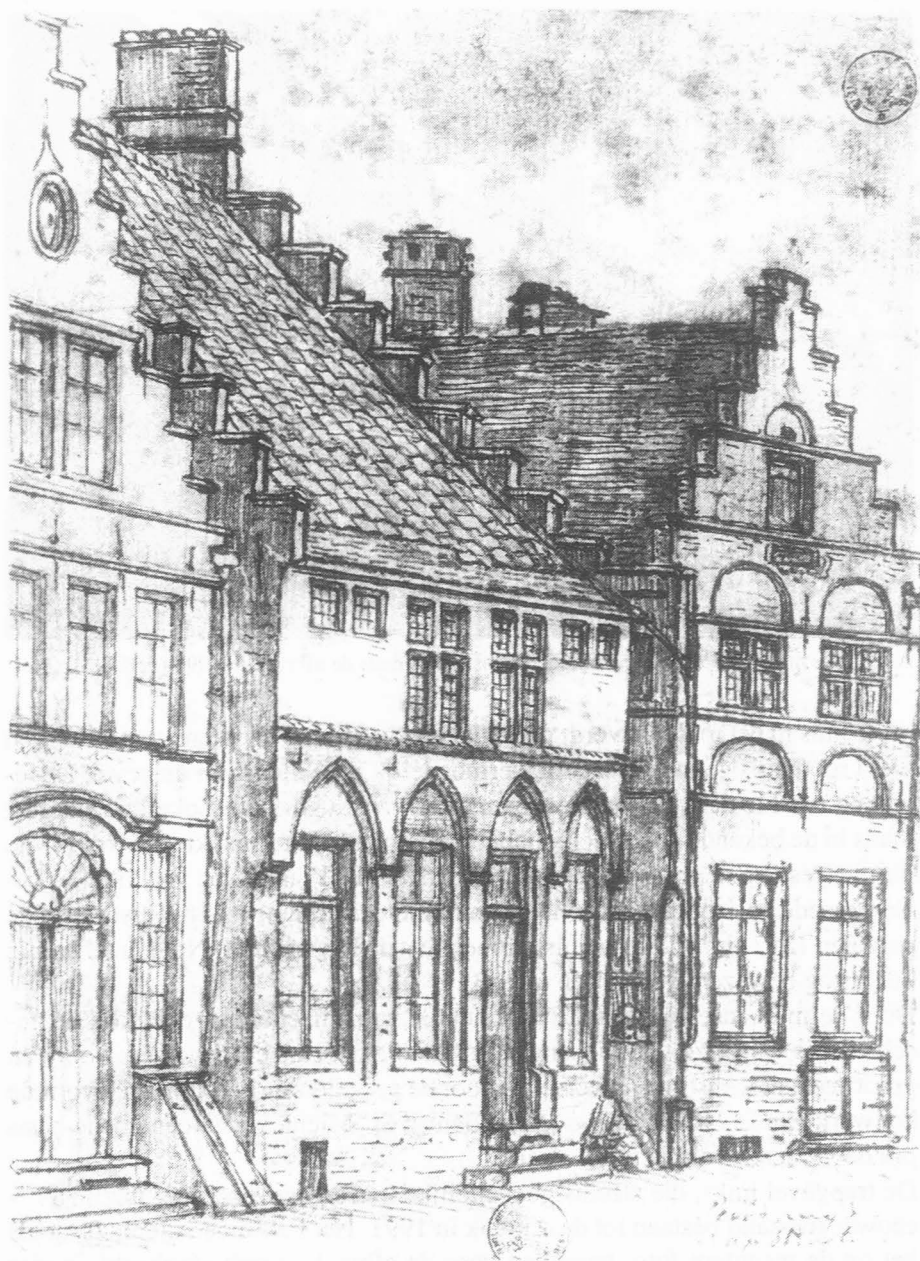
Afb. 1. De huizen nr. 11 tot nr. 25 in de Drabstraat tijdens de afbraak in 1991 (Foto RMLZ).

grote huis in het midden wordt geflankeerd door twee kleinere trapgevels en werd rood huis genoemd naar de vermoedelijk rode kleur van de gevel. De tekening maakte deel uit van de verzameling van August van Lokeren en berust thans in de bekende Atlas Goetghebuer². Armand Heins maakte een kopie van dit pittoreske straatbeeld voor het tijdschrift Oud-Vlaanderen van 1904.

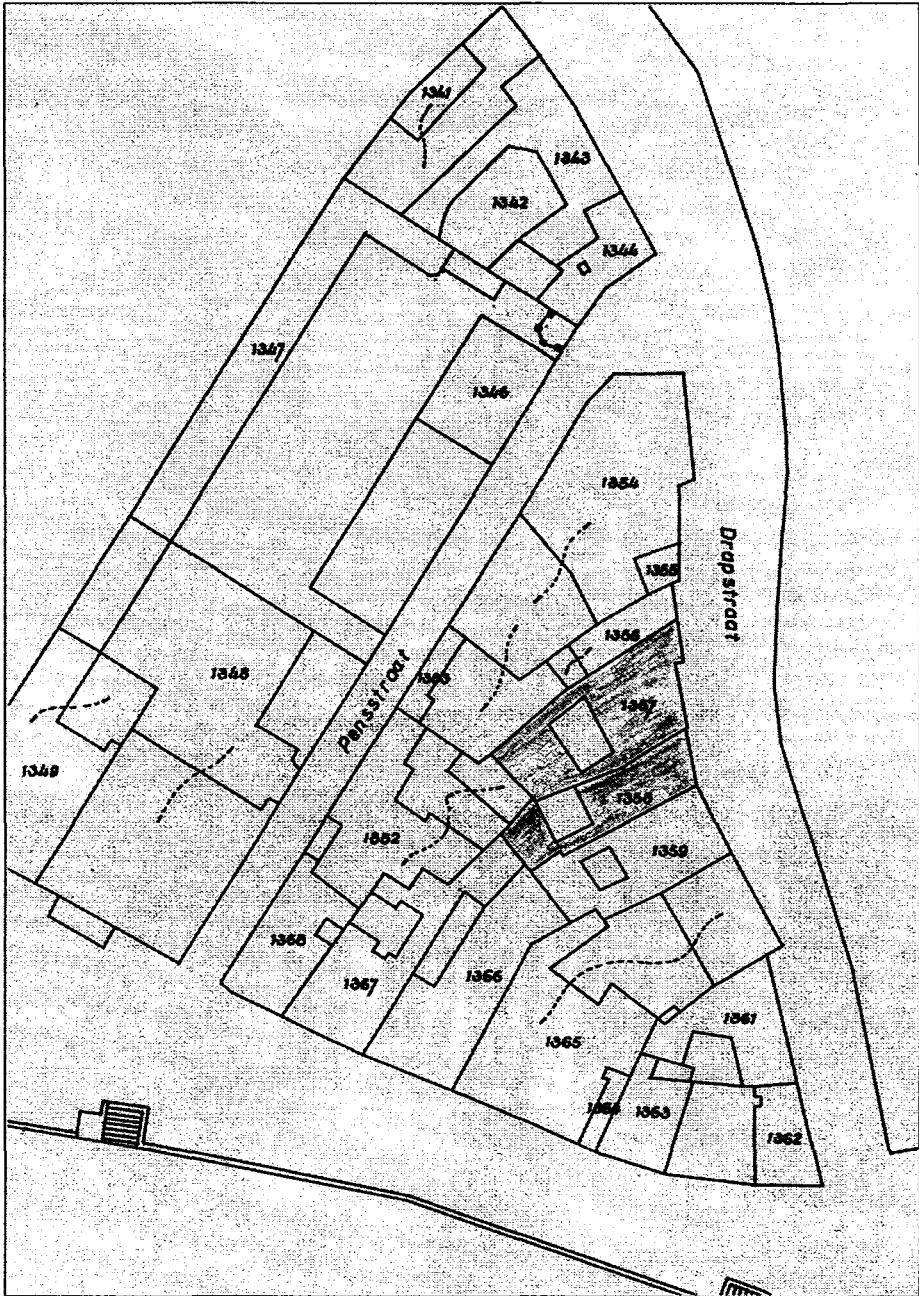
Een tweede basisdocument is het primitief kadasterplan van 1835, waarvan de percelen 1357 en 1358 overeenstemmen met de huizen in De Noter's tekening, zoals nog bewezen zal worden (afb. 3).

Door de methode, ontwikkeld voor het Gentse huizenonderzoek, kon de geschiedenis van deze verdwenen huizen, hun eigenaars en bewoners voor een groot deel gereconstrueerd worden³. Voor de periode van 1480 tot 1520 vormde het werk van L. DERYCKE over de Gentse St.-Michielswijk een goede basis om de verdere evolutie te schetsen⁴.

De trapgevel links, die slechts gedeeltelijk is weergegeven, bleef in zijn 17de-eeuwse toestand bestaan tot de afbraak in 1991. Het bakstenen diephuis, zoals het op de recentere foto, genomen voor de afbraak, wordt afgebeeld, is vier traveeën breed en twee bouwlagen hoog, afgedekt door een zadeldak met trapgevel (afb. 4). Het gelijkvloers bestaat uit een dubbele spiegelboogvormige poort, geflankeerd door een venster en een deur. De verdieping bevat vier rechthoekige, aaneengesloten vensters. Sporen van de oorspronkelijke kruisvensters waren nog zichtbaar. De trapgevel is doorbroken door twee zoldervensters en

Afb. 2. Het Rood huys, drapstraete. Pen- en potloodtekening, toegeschreven aan P.J. de Noter.(SAG, Atlas Goetghebuer, (L 71/13 a-b).

Afb. 3. Detail uit het primitief percelenplan van 1835. (AKG, Sectie F, Drabstraat nrs. 1357 en 1358).

Afb. 4. Het 17de-eeuws pand, Drabstraat nr. 11, toestand voor de afbraak (Foto RMLZ).

een ovalen oculus in de geveltop⁵. In de loop van de 18de en de 19de eeuw werden veranderingen aangebracht, waarvan de gegevens in de bouwaanvragen voorhanden zijn.

De bewoningsgeschiedenis kan gereconstrueerd worden aan de hand van gegevens, die in verschillende archivalische bronnen terug te vinden zijn. Voor de middeleeuwse periode zijn de landcijsboeken en de registers van de schepenen van de keure of van gedele het belangrijkste materiaal om de nodige opzoekingen te doen.

In de laatste decennia van de 15de eeuw, werd Jan van Eedinghen, die verschillende huizen in de Drabstraat bezat, vermeld als eigenaar. Hij, en later zijn weduwe Cathelijne Weeremans, betaalden een jaarlijkse landcijs van 10 d. groten *te bamesse* aan de Quotidiane van St.-Michiels⁶. De cijsgrond was in dit geval eigendom van de nabijgelegen St.-Michielskerk. In 1518 behoorde de helft van het huis aan de weduwe en de andere helft aan haar kinderen. Het huis werd gesitueerd links *tusschen derve ende lochtynghe van wijlen Clays de Mey* en rechts *den huuse van Jan van Loo, gheseit dinghelschman*⁷. Jan van Loo was toen eigenaar van het Rode huis, zoals nog bewezen zal worden.

Na de dood van Jaquemyne van Eedinghen, fa. Jan, was het huis in 1567 in handen van Joachim van Westergthem, die zijn eigendom van vier andere erfgenamen had afgekocht. Belangrijk voor de voorgeschiedenis is de vermelding dat het *een huus met eenen groenen houten ghevele was, gelegen neffens de poorte upde lochtync van wylen Zegher de Mey*.⁸ Het pand had in de 16de eeuw een groen-beschilderde houten gevel en paalde aan het eigendom van de familie De Mey.

Toen Joachim van Westergthem stierf, erfden de weduwe en haar drie kinderen de woning, die in 1575 werd verkocht aan Baptiste Nevelinck. Zijn erfgenamen verkochten op hun beurt in 1593 het huis aan Cornelis Blancquaert, fs. Jacob, procureur bij de Raad van Vlaanderen.

In de 17de eeuw volgden verschillende eigenaars elkaar op, waaronder Gillis Colijn, jonkheer Loys de Pouillon, Laureins Vander Haeghen en Pantaleon Reyntiens. In 1672 betaalde Paulus de Sadeleere een huisgeld van 24 lb. gr., vastgesteld op 5% van de geschatte huurwaarde van het pand⁹.

Wie van de genoemde eigenaars de oorspronkelijke houten woning vervangen heeft door een stenen woonst, is niet duidelijk gebleken uit de geraadpleegde bronnen. De bouwaanvragen geven geen informatie.

In de eerste helft van de 18de eeuw, was het huis in het bezit van Hendrik Marechal en vervolgens van diens weduwe, die in 1712 het huisgeld van 24 lb. gr. betaalde. De woning werd toen verhuurd aan procureur Narbonne en sinds 1732 aan Norbertus van Aeken, die de volgende eigenaar werd¹⁰. Door zijn zoon Norbertus van Aeken junior, werd het huis op 1 mei 1758 verkocht aan Martinus Lotu. In de bewaarde notarisacte werd het huis gesitueerd *tusschen*

d'achterpoorte van de brauwerij De Swaene ende...dhoirs vanden advocaet Dubois. De Swaene, waarvan nu enkel de gevel nog bestaat als gevolg van de hoger-vermelde hotelbouw, ligt langs de Korenlei en was eertijds toegankelijk langs een achterpoort in de Drabstraat. De brouwerij stond voor een deel op het erf van de reeds genoemde familie De Mey. De burens aan de rechterkant waren de erfgenamen van advocaat Frans du Bois, die het Rode huis in hun bezit hadden. Het pand werd verkocht aan Lotu voor 550 lb. gr. vlaams. Twee *pistollen wisselgelt* werden bezorgd aan 's *vercoopers domestiquen*¹¹.

Martinus Lotu, koopman in verfwaren en huisschilder, richtte in februari 1762 een aanvraag tot de schepenen van de keure om zijn voorgevel te veranderen. De oorspronkelijke ingang deur naast de achterpoort van de Swaene en een borstwering zouden vervangen worden door twee vensters, terwijl de twee middenste vensters veranderd werden in een poort met twee deuren *twelck zal geven beter circaet*¹². De nieuwe poort met de mooie hardstenen omlijsting bleef bestaan tot de afbraak in 1991.

Bij het overlijden van Lotu's vrouw, Elisabeth Pieternelle van Acker op 3 januari, 1783, werd het eigendom verdeeld tussen Lotu en zijn vier kinderen¹³. Lotu bleef het huis bewonen tot 1789, daarna werd het verkocht aan Guillaume van Loo, fs. Jacques Michiel die ook een rente van 400 lb. gr. ten voordele van het klooster St. Benedictus tot O.L.Vrouw van Lazarijen overnam¹⁴. Blijkbaar had Martinus Lotu financiële zorgen, want in de vermelde Quotidiane is herhaaldelijk sprake van de *crediteur* Cornelis van Heusden uit Rotterdam, aan wie Lotu verschillende duizenden guldens verschuldigd was wegens *gheleverde coopmanschappen*.

In de Franse aanwijzende tabel van de huisgelden, vindt men onder de naam van Guillaume van Loo, ook de naam van J.B. Pisson (1763-1818), die stadsarchitect werd in Gent tussen 1802 en 1809 tijdens het Frans bewind. Dit zou er op wijzen dat hij enkele jaren in dit huis gewoond heeft, vooraleer hij zijn huis op de hoek van de Drabstraat en de Gruuthuusestraat in 1795 aankocht¹⁵. Pisson was door zijn huwelijk met Jeanne-Françoise van Melle, dochter van slager Jean van Melle en Marie van Loo, zowel verwant met de familie Van Melle als met de uitgebreide familie Van Loo.

Bewoners van dit huis waren volgens de Bevolkingsregisters van het begin van de 19de eeuw, verschillende generaties van de glazenmakersfamilie De Block¹⁶. In een bouwaanvraag van augustus 1818 werd door Jean-Baptiste de Block de toelating gevraagd om de stenen vensterkruisen te mogen verwijderen en te vervangen door *chassis à la moderne*¹⁷. De tekening van De Noter moet na 1818 tot stand gekomen zijn, vermits de kunstenaar de vensterkruisen niet meer heeft afgebeeld. Ca. 1838 wordt het huis bewoond door Jan-Baptiste van Geertruyen, huisschilder.

Op basis van kadastrale gegevens is een kort overzicht van de opeenvolgende

Afb. 5. Drabstraat, nr. 11 tijdens de afbraak in 1991 (Foto RMLZ).

eigenaars sinds 1850 mogelijk¹⁸. Het huisnummer veranderde tijdelijk in nr. 5 maar werd enkele jaren later terug nr. 7. In 1851 werden Willem van Loo, vis-handelaar gevestigd op de Vismarkt, vervolgens zijn weduwe en dochter eigenaars van het pand. Een jaar later, in 1852 werd het verkocht aan Jan Jozef De Lanier, kruidenier en nadien in 1861 aan de weduwe Jan de Cremer-Poirier. Sinds 1862 waren opnieuw verschillende generaties Van Loo eigenaars van dit huis. Felix van Loo-Balzaer, slager, werd in 1878 opgevolgd door zijn zonen Felix junior en Gustaaf. In 1893 werd Gustaaf van Loo-De Muynck de volgende eigenaar.

Zijn dochter Leontine huwde met Ferdinand Willaert. Het echtpaar bewoonde sinds 1904 dit huis. Willaert was kunstschilder, leraar en later directeur van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. Het huis bleef in handen van de familie Willaert tot het in 1947 verkocht werd aan Petrus Cornelis Feliërs, handelaar.

In 1991-1992 volgt de afbraak van dit 17de-eeuwse huis (afb. 5). Een stukje Gentse bouw- en woongeschiedenis verdween uit het straatbeeld.

Het Rode huis, afgebeeld in het midden van De Noter's tekening, laat een beeld zien van een belangrijk middeleeuws huis van vier traveeën breed tussen zijtrapgevels. De gelijkvloerse verdieping boven een kelder, waarvan een rechthoekige opening zichtbaar is, bestaat uit drie langwerpige, achtdelige vensters, waartussen een ingang deur zit, toegankelijk door drie trappen. Het geheel wordt overspannen door een rij geprofileerde lancetbogen. De bovenverdieping, bestaande uit twee kruiskozijsen tussen twee bolkozijsen voorzien van kleine ruitjes, wijst op een oudere toestand, die vermoedelijk teruggaat op een houten constructie. Een daklijst scheidt de gevel van het hoogopgaande pannendak, bekroond door een brede schoorsteen. Aan de rechterkant van het huis is een uitsprong merkbaar met een getralied zijvenster, waarachter een moeilijk te identificeren voorwerp of figuurtje merkbaar is. Mogelijk lag hier de oorspronkelijke ingang (zie lager).

Het traditionele trapgeveltje rechts, maakte vermoedelijk reeds vrij vroeg, in de 15de eeuw deel uit van het grote huis (zie afb. 3). Het kleine huis bestaat uit twee traveeën met achtdelige vensters en een verdieping met kruiskozijsen en kleine ruitjes, alles overspannen door rondbogige ontlastingsbogen. Het valt op dat er geen ingang deur is, maar wel een vrij groot kelderluik. In de geveltop is een zolderdeur merkbaar, met daaronder mogelijk de aanduiding van een gevelsteen.

Wie de huizen gebouwd heeft, is moeilijk nog te achterhalen. Wel zijn een aantal gegevens bekend van eigenaars die veranderingen aan de gevels hebben doorgevoerd.

Uit de gegevens van L. DERYCKE blijkt dat de familie Hudsebout (Hudgebaut)

dit huis zeker sinds 1460, mogelijk ook vroeger in haar bezit had. Gillis Hudsebout en later zijn zoon Cornelis betaalden jaarlijks 14 d. gr. landcijns aan het Godshuis van St.-Jan en Pauwel (ook de Leugemeete genoemd) en 10 d. gr. aan de Quotidiane van St.-Michiels¹⁹. In 1513 verkochten de toenmalige bewoners Stevenijne van Wassenhove, weduwe van Cornelis Hudsebout en haar zoon Jan, het huis aan Lievin van de Walle, die zowel metser als kaasverkoper was. Misschien was hij de man die de gelijkvloerse verdieping met de mooie lancetbogen verrijkt heeft.

Een vijftal jaren later, in 1518, werd Jan van Loo, *den Inghelsman* de nieuwe bewoner en eigenaar. De familienaam Van Loo zal ook voor dit huis herhaaldelijk opduiken in de lijst van eigenaars en bewoners. Dit is reeds het geval in 1546, wanneer blijkt dat Marten van Loo, fs. Martinus, de helft van dit huis in zijn bezit had; een vierde behoorde toe aan zijn zwager Gillis vander Cruysschen en het andere vierde aan de kinderen van hoger-vermelde Lievin van de Walle²⁰. Nadat Marten van Loo in 1565 het deel van zijn zwager verworven had, verkocht hij in 1570, samen met de kinderen Van de Walle, het huis aan jonkheer Anthonis Triest, één van de negen kinderen van Niklaas Triest van Auweghem en Anne de Bourgogne²¹. De familie Triest behoorde tot de hoge adel en was, zoals bekend, zeer actief op politiek en religieus gebied. Verschillende verwanten van Anthonis, waaronder ook zijn vader, waren voorschepen of schepen van de keure of van gedele. Zijn neef, bisschop Anthonis Triest (1571-1657) was de beroemdste telg uit dit geslacht²². Uit het Landboek van Willem van Vaernewijck, dat heel wat informatie bevat over verschillende huizen in de Drabstraat, blijkt dat Anthonis Triest ook een achterhuis kocht in de Penssteeg (nu Gruuthuusestraat), waarvoor jaarlijks 18 s. gr. 3 d. en twee en een halve kapoen landcijns betaald werd²³. De kapoenen of gesneden hanen wijzen op een oud gebruik om cijnzen in natura te betalen.

In 1575 komen voor- en achterhuis in het bezit van Joos vanden Vivere, fs. Robrecht²⁴. In 1588 kreeg de familie Triest de huizen opnieuw in handen met name jonkheer Adriaan Triest, heer van Delft, fs. ridder Joos, heer van Lovendegem, werd de nieuwe eigenaar²⁵. Adriaan Triest was gehuwd met Florence de Duernaghele, fa. Philips, en was herhaaldelijk schepen van de keure of van gedele tussen 1596 en 1617.

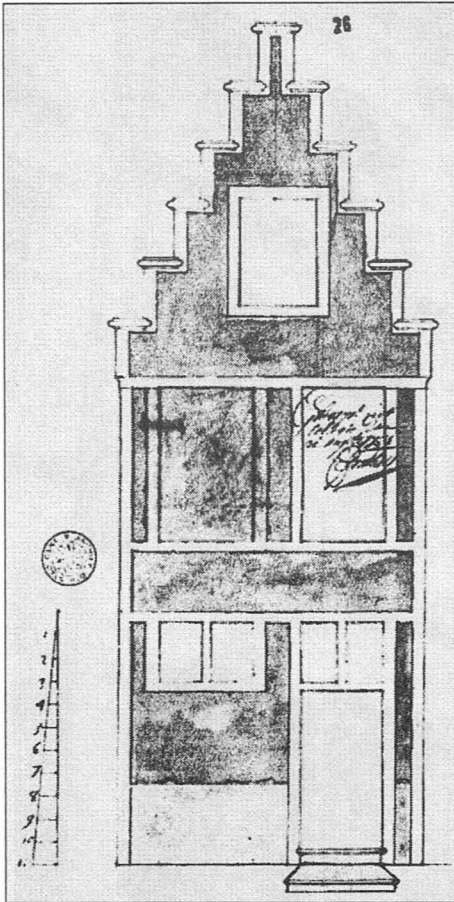
Belangrijk is dat op het einde van de 16de eeuw de huisnaam *De Clocke* verschijnt in het Landboek van Vaernewijck. De naam *De Clocke* kan aanleiding geven tot enige verwarring, want in Gent waren toen meerdere huizen die een voorkeur hadden voor deze huisnaam. Zo bestond er een wijntaverne *De Clocke* in de Breidelsteeg (ook Zeurzaksteeg) met een uitgang in de Drabstraat naast de apoteek *De gulden mortier*. Het huis *De Clocke* in de Drabstraat werd herhaaldelijk verkeerd gesitueerd op de hoek van de Gruuthuusestraat (vroeger Penssteeg), waar later de bekende orgelbouwers Van Peteghem gevestigd waren²⁶.

In 1595 werd Hercules van Loo, fs. Martin, de nieuwe eigenaar van *het huys ghenempt de clocke by coope van Joncheer Adriaen Triest*. In 1604 werd dit huis, samen met het achterhuis voor 240 lb. gr. verkocht aan Pauwel van Bulare, een rijke koopman die talrijke eigendommen bezat in en buiten Gent. Hij verhuurde zijn huis o.m. aan Pieter Eeckman voor 11 lb. gr. per jaar, met dien verstande dat de eigenaar zelf de kelder kon gebruiken. In 1613 werd het huis verhuurd aan advocaat Jacques Coolbrant. In 1614 verkocht Van Bulare *de clocke* aan zijn schoonzoon Adriaan Haetse, advocaat bij de Raad van Vlaanderen voor de som van 176 lb. gr.²⁷. Haetse was gehuwd met Isabeau van Bulare, bij wie hij twee kinderen had, Pauwelken en Josyntken. Zijn huis verkreeg hij een stuk goedkoper dan de geschatte waarde.

Sinds 1627 was het huis met achterhuis in het bezit van twee weduwen achtereenvolgens Gryselle vanden Heede, weduwe van Gabriël Meurier en sinds 1631 Anna de Moor, weduwe van Charles vander Vynckt. Het achterhuis in de Penssteeg bezat toen volgens het Landboek van Vaernewijck *een bilt van onse lieve vrouwe boven de deure*²⁸. Uit de stadsrekeningen van 1638-1639 blijkt dat Lieven Doedens, secretaris van de schepenen van de keure en schoonzoon van Anna de Moor, een toelage kreeg van 14 lb. gr. om een nieuwe gevel voor het huis van zijn schoonmoeder in de Drabstraat *tot chieraet deser stede* te bouwen. Vermoedelijk ging het om het opknappen van de kleine trapgevel, die een aantal 17de-eeuwse kenmerken vertoont²⁹.

In 1655 komt *De Clocke* in handen van de adellijke familie Du Bois, die het huis meer dan een eeuw bezat. De eerste eigenaar was Christiaan du Bois, fs. Matheus, advocaat bij de Raad van Vlaanderen³⁰. Volgens de *Pryzje* van 1672 was het zijn weduwe Marie Gellinck, die het aanzienlijke huisgeld van 50 lb. gr. betaalde³¹. Hun zoon, Frans du Bois, eveneens advocaat bij de Raad van Vlaanderen, werd na de dood van zijn moeder en na een overeenkomst met zijn zus Marie, de enige eigenaar van het huis, dat in de registers van het huisgeld bekend was onder het Oostenrijkse nummer O 268³².

Van 1756 dateert een bouwaanvraag van de zoon van Frans, Ludovicus Bernardus du Bois, kanunnik te Lier, die samen met zijn zus Anne, eigenaar geworden was van het voor- en achterhuis. De aanvraag betrof het achterhuis dat van *het poortjen ende muer tot aende eerste staegie ruine is menacerende* en bijgevolg hersteld en herbouwd moest worden³³. De bijhorende tekening toont een eenvoudig trapgeveltje van twee traveeën breed en twee bouwlagen hoog (afb. 6). Het voor- en achterhuis werden toen reeds gehuurd door Maximiliaan Fieraert, die het eigendom kocht in 1765, maar kort daarop in 1766 overleed. Zijn weduwe Joanne Geeraert erft de helft van de panden. In 1781 komt het geheel in handen van Frans Setters (ook Schetters), de echtgenoot van Marie-Cathérine Geeraert, een verwante van Joanne. De aankoopprijs van het huis bedroeg toen 1400 lb.gr. wisselgeld³⁴.

Afb. 6. Tekening bij de bouwaanvraag voor de heropbouw van het achterhuis van de Clocke in de Penssteeg (SAG, reeks 535, Drabstraat, nr. 26).

In 1788 werd een nieuwe eigenaar vermeld: Donatus Ignatius Dorny. Uit een notarisakte verneemt men dat diens weduwe en kinderen op 14 fructidor van het jaar 8 (1 september, 1800) uit het huis werden gezet *par expropriation forcée*. De nieuwe eigenaar werd Jean-François de Loose uit de Burgstraat, die de panden op 7 september 1808 verkocht aan de reedsvermelde stadsarchitect Jean Baptiste Pisson. Deze laatste betaalde toen 3069,74 fr. voor het huis dat omschreven werd als *une auberge, nommée verger verd ou maison rouge*³⁵. De vroegere *clocke* had in de tweede helft van de 18de eeuw twee nieuwe benamingen gekregen *le verger verd*, de groene boomgaard en *la maison rouge*, het rode huis. Vermoedelijk hadden deze benamingen te maken met de functieverandering als herberg. Volgens de Kadastrale atlas Napoleon blijkt dat het huis 12 m. breed was, met een uitsprong van 1 m. in de Drabstraat en een uitgang in de *Rue aux tripes* van 4 m. breed³⁶.

Pisson zelf woonde toen reeds een aantal jaren in het huis nr. 15 op de hoek van de Drabstraat en de Gruuthuusestraat. Hij vroeg en ver-

kreeg in februari 1818 de toelating om zijn eigendom *la maison rouge* te veranderen, d.w.z. de ijzeren tralies en de stenen vensterkruisen te verwijderen *qui défigurent les croisées* en de ingang te verplaatsen naar één van de vensters³⁷. De Wegwijzers van de stad Gent bevestigen dat het Rode huis een herberg was *daer men logeert te voet en te peird*. De bevolkingsregisters vermelden dat zeker sinds 1799, het begin van de tellingen, *cabaretiers* en *vendeurs de bière* het huis bewoonden. Van 1821 tot 1847 vindt men opeenvolgend Jacobus en Joseph van Loo als herbergiers vermeld³⁸.

Toen Pisson kinderloos stierf in december 1818, kwam het huis in 1819 in het bezit van één van de vier belangrijkste erfgenamen, zijn neef Jean-Henry van

Afb. 7. Twee burgerhuizen nr . 13 en 15, gebouwd in 1847 n.o.v. Ferdinand Bral op de plaats van het Rood huis (Foto RMLZ).

Loo. Het huis werd in het testament van Pisson geschat op een waarde van 3860 florijnen³⁹. In juni 1819 deed de nieuwe eigenaar een aanvraag om een dakvenster *qui menace ruine* te mogen afbreken⁴⁰. In de tekening van De Noter werd het dakvenster niet meer afgebeeld.

Op 10 september 1828 werd het Rode huis verkocht aan de bouwkundige Ferdinand Bral. Zijn weduwe, F. de Naeyere vroeg in juni 1847 of ze de gevel van *het huys genoemd het rood huys* mocht herbouwen volgens het plan, ontworpen door haar man⁴¹. Op die plaats werden twee eenvoudige burgerhuizen gebouwd van drie traveeën breed en drie bouwlagen hoog (afb. 7). De rooilijn werd voor de nieuwbouw aangepast en voor de twee nieuwe huizen op eenzelfde lijn gebracht, waardoor enerzijds de uitsprong van het kleinere pand rechts verdween, maar anderzijds een diepere uitsprong t.o.v. het 17de-eeuwse huis links ontstond. Deze huizen bleven bestaan tot 1991, toen het hele bouwblok afgebroken werd. In 1999-2000 greep een archeologisch onderzoek plaats, dat enkele resten van kelders blootlegde.

BESLUIT

Uit de zoektocht naar het verleden van dit verdwenen stukje van de Drabstraat, kwam dankzij het huizenonderzoek, heel wat informatie aan het licht. Door dit onderzoek kon de geschiedenis van de verdwenen huizen en hun eigenaars en bewoners tot in de 15de eeuw grotendeels gereconstrueerd worden.

De nadruk lag in deze studie op de iconografie en de verschillende archivalische bronnen, die het mogelijk maakten om, vertrekkend van de pittoreske tekening van De Noter, met een summiere verwijzing naar een rood huis in de Drabstraat, de ligging van de afgebeelde huizen en hun situering in het oude kadasterplan van 1835 te bepalen. De besproken huizen waren oorspronkelijk kleurrijke houten constructies, maar als gevolg van het versteningsproces werden ze door stenen gevels vervangen. De bouwaanvragen tonen aan dat herhaaldelijk ingrepen op de bestaande constructies uitgevoerd werden, zoals het verwijderen van tralies en stenen vensterkruisen en het aanbrengen van nieuwe ingangspartijen.

Over de eigenaars en bewoners van de panden worden niet zelden bijkomende gegevens verstrekt, o.m. over hun beroep, de gevraagde huis- of huurprijzen, de renten en huisgelden enz. Ook de vermelding van de burens aan beide zijden van de besproken huizen, geven kostbare aanduidingen of bevestigingen van de ligging van de panden.

Adellijke eigenaars, zoals de families Triest, Du Bois en De Pouillon waren goed vertegenwoordigd in dit deeltje van de Drabstraat. Opvallend ook was het aantal advocaten en magistraten, verbonden aan de Raad van Vlaanderen, die

vooral in de 17de en 18de eeuw in deze straat gevestigd waren. De nabijheid van het Gravensteen was daar niet vreemd aan. Bovenstaande vaststellingen stemmen overeen met bevindingen betreffende andere huizen in deze straat. Daarmee wordt bevestigd wat door L. DERYCKE reeds werd vastgesteld, nl. dat de Drabstraat, samen met de Poel, als een van de meest prestigieuze straten van het gebied rond de St.-Michielskerk kan beschouwd worden.

Tegen het einde van de 18de eeuw verdwijnen de adellijke families uit dit deel van de Drabstraat. In hun plaats komt een gemengde bevolking van middenstanders en vrije beroepen, zoals huisschilder, glazenmaker, kruidenier, architect en schilder-directeur van de Academie.

De familienaam die door de eeuwen heen vrij frequent voorkomt, is ongetwijfeld de naam Van Loo. Sinds het einde van de 15de tot en met de 20ste eeuw zijn Van Loo's terug te vinden in dit deeltje van de Drabstraat. Ze waren zowel als vis- en vleeshandelaars bekend, maar later ook als bierverkopers en herbergiers. Huizenonderzoek blijkt op vele terreinen tot boeiende resultaten te leiden. Ook de kleine verdwenen monumenten kunnen heel wat vertellen over het verleden van de stad. Moge deze kleine bijdrage een stimulans zijn voor verder onderzoek over Gentse straten en buurten.

Frieda VAN TYGHEM

NOTEN

AFKORTINGEN

ABG: Archief Bevolking Gent

AKG: Archief Kadaster Gent

RAG: Rijsarchief Gent

RMLZ: Rijksdienst Monumenten- en Landschapszorg

SAG: Stadsarchief Gent

UBG: Universiteitsbibliotheek Gent

¹ *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen*, Stad Gent, 4 na., 1976, p. 79-80.

² SAG, *Atlas Goetghebuer*, L 71/ 13 a-b.

³ L. CHARLES, G. EVERAERT, M.C. LALEMAN en D. LIEVOIS, *Erf, huis en mens. Huizenonderzoek te Gent*. Stadsarchief Gent. Uitg. Stichting Mens en Cultuur, Gent, 2001.

⁴ L. DERYCKE, *De Sint-Michielswijk te Gent (1480-1520), een sociaal-topografische reconstructie*. Verhandelingen Mij. Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, dl. XXIV, Gent, 1999.

⁵ *Bouwen*, op.cit. p. 17, nr. 11.

⁶ RAG, *St.-Michiels Quotidiane*, nrs. 384, 387, 389, 390, 391.

L. DERYCKE, op. cit., p. 175.

⁷ SAG, *Jaarregisters van de keure*, reeks 301, nr. 75, f° 149 v°.

⁸ RAG, *St.-Michiels Quotidiane*, nr. 390, f° 16, 16 v°.

⁹ SAG, *Registers huisgeld*, reeks 153/2, nr. 56, *Pryzje* van 1672, Drabstraat.

- ¹⁰ SAG, *Registers huisgeld*, reeks 153/1, nrs. 1,2,3, f° 22 v°.
- ¹¹ RAG, *Oud notariaat*, Not. J. Fr. Michaels, 1 mei, 1758, z. fol.
- ¹² SAG, *Bouwaanvragen*, reeks 535, nr. 60, 29, zonder bouwtekening.
- ¹³ SAG, *Staten van goed*, reeks 330, nr. 287, f° 96 v°-98.
- ¹⁴ RAG, *Quotidiane St.-Michiels*, nr. 391, dl. 1, f° 40 v°-41.
- ¹⁵ SAG, *Franse aanwijzende tabel*, DD 4, f° 27 v°..
- ¹⁶ ABG, *Bevolkingsregisters*, Telboeken, wijk 2, Drabstraat, nr. 267, sinds 1815 nr. 7.
- ¹⁷ SAG, *Bouwaanvragen*, reeks G 12, nr. 3475, zonder bouwtekening.
- ¹⁸ AKG, Kadastraal plan, sectie F, Drabstraat, nr. 1358.SAG, *Mutatieregisters*, DD 4, Drapstraete, fol. 27 v°, nr. 267; DD 15, Drapstraete, nr. 7.
- ¹⁹ L. DERYCKE, Op. cit., p. 174-175.
- ²⁰ SAG, *Landboek Godshuis St. Jan en Pauwel*, reeks LXVI, nr. 149, cahier 6, Drapstrate.
- ²¹ SAG, *Staten van goed*, reeks 330, nr. 88, f° 197.
- ²² J.S. DE HERCKENRODE, *Nobiliaire des Pays-Bas et du Comté de Bourgogne*, Gent 1865, deel 4, p. 193 e.v.
Nationaal Biografisch Woordenboek, deel 15, kol. 721-722; deel 25, kol. 614-624.
- ²³ SAG, *Landboek van Vaernewijck*, reeks 152 bis, nr. 14, f° 16.
- ²⁴ SAG, *Jaarregisters van de keure*, reeks 301, nr 123, f° 144.
Landboek Godshuis St. Jan en Pauwel, reeks LXVI/149, cahier 6, z. fol.
- ²⁵ SAG, *Jaarregisters van de keure*, reeks 301, nr. 133, f° 59 v°-60
Landboek van Vaernewijck, reeks 152 bis, nr. 14, f° 16v°-17.
- ²⁶ L. DERYCKE, op. cit., p. 196-200.
- ²⁷ SAG, *Handboek van Bulare*, FH 61, F° 53, 62.
Landboek Godshuis St. Jan en Pauwel, reeks LXVI, nr. 149, z. fol.
- ²⁸ SAG, *Landboek van Vaernewijck*, reeks 152 bis, nr. 15, f° 85.
Jaarregisters van de keure, reeks 301, nr. 162, 9-12-1655.
- ²⁹ SAG, *Stadsrekeningen*, reeks 400, nr. 151, 1638-1639, f° 191 v°.
- ³⁰ SAG, *Landboek Godshuis St.-Jan en Pauwel*, reeks LXVI, nr. 149, z. fol.
- ³¹ SAG, *Registers huisgeld*, reeks 153/2, nr. 56, f° 5. Het huis werd verkeerdelijk op de Poel gelocaliseerd.
- ³² RAG, *Oud Notariaat*, Not. Ch. De Rynck, 5 dec. 1709.
SAG, *Registers Huisgeld*, reeks 153/1, nr. 1-2-3, f° 22 v°.
- ³³ SAG, *Bouwaanvragen*, reeks 535, Drabstraat, nr. 26.
- ³⁴ RAG, *Oud Notariaat*, not. Buyck (Nève I), nr. 4, 13 ma. 1783.
SAG, *Register huisgelden*, reeks 153/1, nr. 3-4-5-6, f° 22 v°.
- ³⁵ RAG, *Modern Notariaat*, not. Ch. A. De Vinck (Nève I), nr. 173, 7 september, 1808.
- ³⁶ RAG, *Kadastrale atlas Napoleon*, nr. 2773, sectie F, f° 60.
- ³⁷ SAG, *Bouwaanvragen*, G 12, nr. 3472, febr. 1818.
- ³⁸ ABG, *Bevolkingsregisters*, Telboeken, Drabstraat nr. 9, 1821-1847.
- ³⁹ RAG, *Modern Notariaat*, not. Ch. A. De Vinck, (Nève I), nr. 190, 9 juni 1819.
- ⁴⁰ SAG, *Bouwaanvragen*, reeks G 12, nr. 3476, juni 1819..
- ⁴¹ SAG, *Bouwaanvragen*, reeks G 12, nr. 6938, juni 1847.

I. HET MUSEUM VAN SCHONE KUNSTEN - DEEL 2 1903-1918

VOOR U VERZAMELD UIT 31 600 EDITIES VAN DE "GAZETTE VAN GENT".

28 januari 1903

Na het sluiten van de driejaarlijkse tentoonstelling van schone kunsten werden de schilderijen die in de wandelzaal van het justitiepaleis hingen naar het museum gezonden. Gezien de grote afmetingen heeft men de meeste uit de lijsten moeten doen en oprollen. Enkele, zoals *Jacob van Artevelde* van G. Vanaise, heeft men gewoon weer moeten opspannen, andere zoals *De weduwe van Egmont die genade voor haar man komt afsmeken*, moesten eerst worden hersteld.

Men heeft ook onderzocht of de lokalen voldoende droog zijn en dit is gunstig uitgevallen. Bijgevolg zullen nog deze zomer al de schilderijen die voor het nieuw museum bestemd zijn erheen worden gebracht.

Men weet dat door de beperkte ruimte in het oud museum van de Sint-Margrietstraat verscheidene schilderijen tijdelijk in andere plaatsen werden gehangen, sommige in het stadhuis, andere in de kazerne van de pompiers, enz. Men zal een schifting doen en de beste naar het nieuw museum overbrengen.

Eerstdaags begint men aan de mozaïekvloer bij de ingang. Het middendeel zal het wapenschild van de Sint-Lucasgilde voorstellen, omringd door looftakken. De boord wordt met tekeningen versierd.

16 april 1903

Talrijke leden van de *Oudheidkundige Kring* hebben de wens uitgebracht dat de schilderijen die zich in het oud lokaal van de academie bevinden naar het nieuw museum worden overgebracht.

Men weet dat de oude zalen heel gebrekkig en vochtig zijn en zowel schadelijk voor de oude als de hedendaagse schilderijen. De toestand is nog verergerd door de tijdelijke doorsijpelingen, waarvan de laatsten echt rampspoedig zijn geweest.

29 mei 1903

Zondag wordt in het nieuw museum een tentoonstelling geopend van werken van de betreurde Gentse schilder Gustaaf Vanaise. Zijn borstbeeld zal er op 4 juni aanstaande worden onthuld.

Ongetwijfeld zullen eerlang naast dit eerste beeld die van Xavier De Cock en Gustaaf Den Duyts komen te staan, twee Gentenaren die de kunstfaam van hun geboortestad hebben verhoogd.

6 juli 1903

De heer Vindevogel is gelast met het schilderen van de fresco's in vier zalen van het nieuw kunstmuseum. Dit werk zal als proef dienen voor de aanbesteding van de versiering der lokalen. De tekeningen van de fresco's bevatten geen figuren en bestaan enkel uit bladeren.

Waarschijnlijk zullen ook namen van beroemde artiesten in de schone kunsten op de muren prijken. De mozaïekvloer die in het voorportaal zal worden aangelegd is naar de tekening van de heer Delvin.

8 augustus 1903

De commissie van het nieuw kunstmuseum hield in het stadhuis haar eerste zitting onder het voorzitterschap van de heer burgemeester Braun. Hij beloofde dat de stad voortaan milder dan vroeger zal zijn voor het museum en verklaarde zich ook voor een keuze tussen de kunstwerken welke eigendom zijn van de stad en naar het nieuw museum zullen worden overgebracht. Dit zou nog voor de winter kunnen geschieden.

21 augustus 1903

De kunstcommissie heeft zich bezig gehouden met het aanduiden van de tafereelen die waardig zijn om in het nieuw museum te worden geplaatst.

De kenners zijn het eens om een museum te hebben waar de bezoekers enkel goede tafereelen te aanschouwen krijgen. Verscheidene afgewezen schilderijen welke belangrijker zijn onder geschiedkundig opzicht dan door de kunstwaarde worden ondergebracht in het *Oudheidkundig Museum* of de bibliotheek van de hogeschool.

29 augustus 1903

Men heeft de afsluiting weggenomen welke voor de trap van het nieuw museum was geplaatst. De vloer van de zuilengalerij is met schone mozaïek bedekt. De kleuren van de tekening en de boorden zijn in harmonie met de fries.

17 oktober 1903

Al de schilderijen bestemd om het *Museum van Schone Kunsten* te versieren zijn naar de nieuwe lokalen in het park overgebracht, maar hun plaatsing is verdaagd geworden doordat de schilderwerken in de zalen nog niet voleindigd zijn.

Alhoewel men voor zekere schilderijen een bijzondere voorzorgsmaatregel heeft moeten nemen en de afstand tussen de twee lokalen zeer groot is, heeft men geen ongelukken te betreuren gehad.

De uitslag strekt vooral tot eer van de heer Maeterlinck, bewaarder van het museum, die de werkingen heeft bestuurd. Voor de grootste taferelen heeft men zelfs de hulp van de pompiers moeten inroepen om er mee door de straten te trekken.

Alleen de beeldhouwwerken bevinden zich nog in het bureel van de Sint-Margrietstraat. Hun overbrenging zal maar geschieden wanneer zij voor goed kunnen geplaatst worden. Enige van deze stukken zijn zeer zwaar.

28 november 1903

De aanbestedingen werden toegewezen voor de schilderwerken binnen het nieuw kunstmuseum. Een eerste lot gaat naar A. Hauman voor 2 640 frank, een tweede en een derde naar R. They, respectievelijk voor 2 085 en 2 876 frank.

18 januari 1904

Aangezien het nieuw *Museum van Schone Kunsten* eerstdaags toegankelijk wordt gesteld is het nodig een krediet te voorzien voor het toezicht, de verwarming, het kuisen van de lokalen en het onderhouden van de uitgestalde schilderijen.

De stedelijke raad heeft besloten de jaarwedde van de bewaarder met 300 frank te vermeerderen en de totale uitgave ten titel van proef op 8 500 frank vast te stellen.

21 januari 1904

De schilderwerken in het *Museum van Schone Kunsten* zijn voltooid en de zalen in gereedheid gebracht om er de schilderijen te plaatsen. Dit moet gebeuren onder het toezicht van de museumcommissie. We hopen dat men daar spoedig zal aan beginnen, teneinde het museum weldra voor het publiek te kunnen openen.

Dit zal op officiële wijze geschieden. Alle overheden worden er op uitgenodigd. Men rekent ook op de aanwezigheid van de heer Gérard, gezant van de Franse republiek te Brussel. De zaal welke op voorstel van de heer Maeterlinck aan de Franse schilders is voorbehouden, maakt een soort verheerlijking uit van de Franse school in de negentiende en twintigste eeuw.

1 april 1904

Het nieuw *Museum van Schone Kunsten* zal op zondag 23 april officieel worden geopend. Redevoeringen zullen worden uitgesproken door de heer burgemeester, een afgevaardigde van de *Kunst- en Letterkring* van de stad en de voorzitter van de commissie van het museum.

Vanaf de dinsdag zullen de zalen voor het publiek geopend zijn, de eerste dagen tegen een inkomgeld van 10 centiemmen om het grote gedrang te vermijden.

9 april 1904

Het schepencollege heeft de koning uitgenodigd om de inhuldiging van het nieuw kunstmuseum met zijn tegenwoordigheid te vereren, teneinde luister aan de plechtigheid bij te zetten.

Koning Leopold heeft geantwoord dat hij niets beters vraagt dan die plechtigheid voor te zitten, indien het gemeentebestuur de inhuldiging doet plaatshebben rond 10 mei. Op 24 april kan hij niet komen. Men zal de koning vragen zelf de dag te bepalen.

Grote feestelijkheden zullen worden ingericht. Al de museumbewaarders van de grote steden van het land en de bekendste vaklieden uit de vreemde worden uitgenodigd.

Zodra de heer burgemeester een antwoord heeft bekomen zal hij aan de raad het bepaald plan van de plechtigheden voorleggen.

20 april 1904

De koning zal op 9 mei de officiële inhuldiging van het *Museum van Schone Kunsten* bijwonen. De gemeenteraad werd verwittigd dat de koninklijke trein om 2 uur in de statie van Gent-Zuid zal aankomen. Z. M. zal eerst de Lakenhalle bezoeken die tegen dat tijdstip gans in orde zal zijn en rond 3 uur aan het nieuw museum afstappen. Het vertrek terug naar Brussel is bepaald langs de statie Gent-Sint-Pieters.

29 april 1904

Ook prins Albert zal het nieuw museum komen inhuldigen. Er is geen officieel banket van de gemeenteraad, wel een groot gastenmaal bij de heer burgemeester Braun, die aan zijn tafel de vreemde notabelen zal ontvangen.

Het museum zal vanaf 2 uur toegankelijk zijn aan diegenen welke voorzien zijn van een uitnodigingskaart, geldig voor de personen wiens naam zij dragen, alsook voor de dames die onder hetzelfde dak wonen. De heren officieren van de burgerwacht en het leger in grote kledij, zullen insgelijks met hun dames worden toegelaten.

De ingang zal geschieden langs de zijdeur rechts. De middendeur zal maar geopend worden bij de aankomst van Zijne Majesteit. Op de grote kiosk zal vanaf 2 uur 30 een concert worden gegeven door de maatschappij *De Oude Muzikanten van het Belgisch Leger*.

Gezien de grote diensten bewezen door *De Vrienden van het Museum* hebben al de leden van deze maatschappij een uitnodiging ontvangen.

Bij de officiële opening zal de Franse regering vertegenwoordigd zijn door de heer Benédicte, bewaarder van het *Musée de Luxembourg*. De gezanten van Engeland, Frankrijk, Holland, Duitsland en vele vreemde kunstcritici zullen de plechtigheid bijwonen.

De plaatsing van de schilderijen in het museum is beëindigd. De schone, oude tapijten maken een grootse indruk. Talrijke aankopen werden gedaan in de driejaarlijkse tentoonstellingen. Zo is het hedendaags museum een rijke verzameling geworden van kunstwerken. Alle richtingen zijn er vertegenwoordigd, tot lering van het publiek.

Ook de verzameling beeldhouwwerken werd vermeerderd met merkwaardige gewrochten van Belgische en vreemde meesters.

De *Vrienden van het Museum*, onder het voorzitterschap van de stichter de heer Scribe, schonken niet alleen kostbare, oude schilderijen maar ook beeldhouwwerken, die de belangrijkheid van het museum zeer vermeerderen.

Al de werken zijn overgebracht naar het nieuw museum, waar zij in talrijke en ruime zalen, beschenen door een goed verdeeld licht, ten volle tot hun recht komen.

De bezoekers zullen verbaasd staan over de kunstrijckdom die wij bezitten. Het zal bewondering opwekken, want weinigen weten dat Gent zoveel schoons rijk is.

De dagen dat de tentoonstelling toegankelijk is voor het publiek zal het een stroom van bezoekers wezen in de 26 zalen van het museum, dat zich in de schone citadeltuyn verschuilt. Het zal met de tijd der jaren omloverd worden door hoge bomen, die schier niets anders open laten dan het ingangsportiek in zijn zuivere, Griekse stijl.

De wandelaars worden er uitgenodigd de trap op te gaan en binnen te komen, teneinde er genietingen te smaken welke gezond zijn voor de geest en verkwikkend voor het gemoed. Alleen het aanschouwen van kunstvoortbrengselen kan zulks geven.

De heer Van Rysselberghe heeft het museum een nederig uitzicht willen bezorgen. Geen kostelijke steen, geen marmer, geen verguldsel. Wel versierselen waarbij weer de kunst ter hulp is geroepen: de bas-reliëfs en de beelden van de Gentse beeldhouwer Van Biesbroeck die de hoekpijlers zullen sieren en de schilderijen van de fries met onderwerpen uit de kunstgeschiedenis, gekozen door de bestuurder van onze academie, de heer Jan Delvin.

Langs binnen is een weelde van licht en ruimte, zoals het past voor een museum. Daar komt men om schilderijen en beeldhouwwerken te aanschouwen, niet om de geest verpletterd te zien worden door de pracht van het gebouw.

Het geheel heeft ongeveer 600 000 frank gekost, dat is zowat tien maal minder dan het museum van Rijsel. Met betrekkelijk kleine middelen heeft de bouwmeester een monument tot stand gebracht dat in alle opzichten aan zijn bestemming beantwoordt.

Het zal de eer van het tegenwoordig stadsbestuur blijven het nieuw museum te hebben laten bouwen. Het is in 1900 geweest dat de heer burgemeester Braun het voornemen aankondigde, voldoening te geven aan de wens van alle kunstvrienden. Nu komt de koning naar Gent om het stadsbestuur en de groep kunstenaars die zich verdienstelijk hebben gemaakt bij het tot stand brengen van het museum geluk te wensen. Schoon werk werd volbracht in korte tijd!

10 mei 1904

De koning en prins Albert kwamen om 2 uur met een bijzondere trein in de Zuidstatie aan en werden ontvangen door baron de Kerchove, gouverneur van de provincie, Braun, burgemeester van de stad, de luitenant-generaals Greindl van de burgerwacht en Pinte, bevelhebber van de provincie, allen in officieel kostuum of grote dienstkledij, de eretekens waarmee zij vereerd zijn op de borst. Binnen de statie bevond zich ook priester Daens, die op een in het oog vallende wijze zijn medaille van volksvertegenwoordiger droeg.

Van rond 1 uur stroomde het volk naar het park. Vooral de plaatsen van waar men goed de hoofdingang kon zien werden stormenderhand ingenomen. Voor het museum vatten twee compagnies infanterie van de burgerwacht post, onder het bevel van kolonel Morry.

Weldra kwamen de overheden aan: de voornaamste personen van de rechterlijke macht, senatoren, volksvertegenwoordigers, leden van de handelsrechtbank, de kamer van koophandel, enz.

De koninklijke stoet bereikte om 3 uur 15 het museum en werd er begroet op de *Brabançonne*, tromgeroffel en klaroengeschal. Dat alles werd echter overstemd door de geestdriftige toejuichingen van de opeengepakte menigte.

De koning trad nu de voorzaal binnen, waar hij begroet werd door de commissie, met aan het hoofd de heer voorzitter L. Tytgadt, de uitstekende kunstschilder en gewezen bestuurder van de academie van teken-, beeld- en bouwkunde. De heer burgemeester herinnerde er in zijn rede aan, dat Gent altijd op de hoogste trap heeft gestaan van de nijverheid, maar ook de schone kunsten in ere hield. "Gent streeft er naar op kunstgebied weer de plaats te veroveren die het vroeger bekleedde en geholpen door de regering heeft het een museum opgericht dat de kunst waardig is. Armen en rijken kunnen onze monumenten en musea zien en er bij leren. Een volk dat de kunsten niet lief heeft wordt als een minder volk aanzien. Daarom doet het gemeentebestuur al het mogelijke om de kunst bij het volk levendig te houden."

De koning antwoordde: "Het is met groot genoegen dat ik de uitnodiging heb aanvaard. Gent is een machtige stad, die kunst en wetenschappen evenveel aanmoedigt als de nijverheid. Ik wens haar geluk met de werken die werden uitgevoerd en ik tijdens mijn rit gedeeltelijk heb gezien. Ik moedig de heer burgemeester aan op die weg voort te gaan."

De koning werd rondgeleid door de heren Tytgadt, Maeterlinck en Scribe, prins Albert door de heer Dupureux. Zij doorwandelden de verschillende zalen van het museum. Tijdens het bezoek is in het gedrang in de voorzaal een borstbeeldje van zijn voetstuk gevallen en gebroken.

Het was reeds na 5 uur als het bezoek ten einde liep en de koning het museum verliet, nadat hij en prins Albert het *Gulden Boek* hadden getekend.

Zoals het te begrijpen is werd er door de duizenden toeschouwers in het park nogal wat schade aangericht aan de plantsoenen. Alles zal echter door de beplantingsdienst dadelijk worden hersteld.

17 mei 1904

Het nieuw museum is zondag voor de eerste maal kosteloos geopend geworden voor het publiek en een zeer groot aantal personen hebben het bezocht. Tussen 5 en 7 uur schatte men dat meer dan 2000 bezoekers tegelijk in de zalen waren. Over de ganse dag verspreid hebben meer dan 5000 belangstellenden de zalen doorlopen. Dank zij de genomen maatregelen liet de ordedienst niets te wensen over.

28 november 1904

Vele kunstwerken die zowat overal over de stad verspreid waren zijn naar het nieuw museum overgebracht. Al de schilderijen en beelden die zich nog in het lokaal van de Sint-Margrietstraat bevonden en de schilderijen uit het justitiepaleis welke eerder waren afgewezen, werden neergelegd in de kelder van het nieuw lokaal, alsook een vijftal werken uit de kazerne van de pompiers.

28 december 1904

De meier, de bouwmeester en de bewaarder van het museum van Valencia zijn te Gent aangekomen, om in zijn geheel ons *Museum van Schone Kunsten* te bezoeken. Zij werden ontvangen door de heren Van Rysselberghe en Maeterlinck, die hun alle inlichtingen hebben gegeven.

Er is naar het schijnt in Valencia kwestie van een kunstmuseum te bouwen waarvoor dat van Gent tot voorbeeld zou strekken. Het is overigens de eerste maal niet dat wij te Gent de aankomst mogen vermelden van vreemdelingen die begerig zijn om in het bijzonder de zo gelukkige binnenschikking te bestuderen.

Ons museum is verrijkt met een gewrocht van waarde, dat het gouvernement in bewaring heeft gegeven. Het is een tafereel van Claus, genaamd *Bij zomerdag*. Evenals de werken door *De Vrienden van het Museum* aangekocht, zal het voorlopig in de voorzaal worden tentoongesteld.

16 september 1905

In de stedelijke raad besprak men de kwestie van het plaatsen van de twee allegorische beelden boven de ingang midden het nieuw kunstmuseum. Die beelden zijn vervaardigd door de heer Lodewijk Van Biesbroeck. In brons gegoten zouden ze 20 000 frank kosten en de regering komt maar voor 5000 frank tussen. De resterende som is voor de stad te hoog.

De heer burgemeester dacht dat het goedkoper zou zijn die beelden met de hamer uit koperplaten te doen slaan door de heer Tavernier. Dat zou een uitgave betekenen van 16 000 frank.

De heer Van Biesbroeck wil zijn beelden in brons doen gieten door de heer Goossens, maar dat kost 18 000 frank. In een schrijven verklaarde hij desnoods de twee beelden te willen leveren voor 16 000 frank. Als het moet zal hij zich niet verzetten tegen het toevertrouwen van dit werk aan de heer Tavernier.

De commissie stemde nu de volgende overeenkomst: de beelden worden geplaatst en het werk wordt toevertrouwd aan de heer Tavernier, die de beelden met de hamer zal kloppen in rood koper, onder de leiding van de heer Van Biesbroeck.

23 juni 1906

Nadat er zoveel pogingen werden aangewend om Gent en zijn merkwaardigheden aan de vreemdelingen bekend te maken, zou ook het trambestuur daar toe veel kunnen bijdragen en er zelf voordeel uit trekken.

Op de rijtuigen die de tocht doen tussen de Sint-Jacobsplaats en de Korenmarkt langs Gent-Zuid en de Heuvelpoort, vermeldt men thans niets anders dan de eindpunten en het middelpunt Gent-Sint-Pieters. Waarom niet, in grote letters die de aandacht wekken, er ook bijvoegen "*Park*" en "*Museum van Schone Kunsten*"?

23 mei 1907

De commissie voor de verfraaiingswerken in de stad heeft onderzocht welke het beste ontwerp zou zijn voor de geschiktmaking van de kazerne van de citadel, die op 1 oktober door de militaire overheid wordt verlaten en zoals men weet bij de *Wereldtentoonstelling* zal worden ingelijfd.

Zij heeft zich reeds verklaard voor het behoud van tenminste een deel van de kazerne. Men zou daar ondermeer een aantal schilderijen kunnen bergen die wegens hun geringe kunstwaarde niet in het museum worden opgenomen. Men zou er ook voorzien in een boetseerzaal, wat met de uitbreiding van het onderwijs in de versieringskunst te Gent onmisbaar wordt.

De bestaande gebouwen kunnen met kleine kosten worden ingericht en de plans worden thans verder onderzocht.

24 augustus 1907

De beelden die het *Museum van Schone Kunsten* moesten bekronen zijn eergisteren en gisteren op hun voetstukken aangebracht door het personeel van de heer Van Autryve, zoon, die het museum bouwde. Het zijn echte kunstwerken. De modellen in gips zijn van de hand van de beeldhouwer L. Van Biesbroeck, die ook de basreliëfs van de voorgevel vervaardigde.

De heren P. Tavernier en zoon hebben ze geheel in het koper geslagen. De kunstsmeden werkten daaraan gedurende zes maanden. Voor ieder beeld dat ongeveer 275 kilogram weegt, gebruikten zij 13 m² koperen platen.

Ze zijn op de ijzeren voetstukken vastgeklonken door bouten van 2 meter lang, tot op een hoogte van 70 centimeter, dus nagenoeg tot aan de knieën en in kiezelmortel vastgemetst.

13 juni 1910

Men is volop begonnen aan de slechting van de citadel. Aan de vestingsgordel is men ook bezig. Men zal binnen afzienbare tijd een brok van 50 meter afbreken rechtover het *Museum van Schone Kunsten*. De vensters met de ijzeren staven zijn reeds uitgenomen. De eigenlijke afbraak zal gedeeltelijk geschieden met houwelen, gedeeltelijk bij middel van kleine springbussen, die de hardste delen uit elkaar rukken om ze dan gemakkelijker te kunnen wegruimen.

5 januari 1911

Het slopen van de bres van 50 meter in de omheining van de citadel nabij het *Museum van Schone Kunsten* nadert zijn voltooiing. Heel de afbraak van de rotsvaste muren en het effenen van het terrein zal rond half februari geëindigd zijn.

17 juni 1911

De werken tot het vergroten van het *Museum van Schone Kunsten* zijn langs de kant van de Hofbouwlaan begonnen. Reeds zijn een aantal bomen, waaronder echte prachtexemplaren, onder de bijl van de houthakkers gevallen.

27 juni 1911

Men doet met zoveel kracht de muren van de oude citadel springen, dat zaterdagmorgen grote stenen in een zaal van het *Museum van Schone Kunsten* zijn gevlogen. Niet alleen is een gat in het glazen dak gemaakt, de puinen hebben ook een verwarmingstoestel beschadigd en in een groot tafereel van Van Helmont is een scheur. Het is nodig maatregelen te nemen om dit voortaan te voorkomen.

1 juli 1911

Voor de vergroting van het *Museum van Schone Kunsten* zijn de grachten voor de grondvesten reeds geheel gedolven en binnen drie weken zullen de metsers de hand aan het werk slaan. Het nieuw gebouw zal uitspringen op het voetpad van de Hofbouwlaan.

20 augustus 1911

De werken aan het nieuw *Museum van Schone Kunsten* vorderen buitengewoon goed. De muren bereiken reeds een hoogte van anderhalve meter boven de grond.

4 november 1911

Nabij de parkvijver wordt op de plaats waar de gewezen guinguette *Belvédère* stond de witte steen bewerkt, nodig voor het vergroten van het *Museum van Schone Kunsten*. Dit werk zal weldra voltooid zijn.

10 december 1911

Langs de kant van het *Museum van Schone Kunsten* en de Hofbouwlaan wordt nu heel de vestingsmuur van de citadel afgebroken, behalve een klein deel dat zal ingericht worden als terras. Al de brokstukken zullen dienen tot grondlagen voor de wegen in de *Wereldtentoonstelling*, om die zo vast mogelijk te maken.

14 januari 1912

De vergroting van het *Museum van Schone Kunsten* nadert de voltooiing. Langs de ene kant is het ijzeren gebinte geplaatst om het glazen gewelf te dragen.

15 januari 1912

Gisteren deed zich aan de bouwwerken voor het *Museum van Schone Kunsten* een dodelijk ongeluk voor.

De 29-jarige metser Frans Van den Abeele, gehuwd en woonachtig aan de Zwijnaardsesteenweg, was op een muur van 6 meter hoogte werkzaam aan het plaatsen van een zware steen. Door het kantelen van het blok verloor de ongelukkige het evenwicht en stortte ten gronde, waar hij bewegingloos bleef liggen.

Een bijgeroepen geneesheer stelde een schedelbreuk vast en inwendige verwondingen. Een kwartier na de overbrengst naar het gasthuis overleed hij aldaar.

27 augustus 1912

De vergrotingswerken van het *Museum van Schone Kunsten* langs de kant van de Hofbouwlaan naderen hun voltooiing.

De gevel in baksteen is voltrokken en boven de ingangspoort zijn in halfverheven beeldwerk drie vrouwen aangebracht, welke de teken-, de schilder- en de beeldhouwkunst verbeelden. De bijgebouwde zalen zijn zeer goed verlicht, alhoewel het langs buiten niet zo schijnt.

Een groot deel is bestemd voor de vergroting van het museum, een ander deel zal gebruikt worden door de pompiers, in vervanging van de ruimte die thans in de kelders is ingericht.

1 oktober 1912

Het schepencollege brengt ter kennis dat in het *Museum van Schone Kunsten*, ingang langs de Hofbouwlaan, een stedelijke spijszaal zal ingericht worden voor jongens en meisjes van 6 tot 12 jaar. Dit schooleetmaal is gans kosteloos en begint op 4 november.

Men zal er 20 leerlingen van de gemeentescholen aanvaarden en 20 van de vrije scholen. De kinderen die geen school bijwonen zullen in de groep begrepen worden volgens de wens van de ouders.

19 november 1912

Gisteren heeft men ten titel van proef voor de leden van de *Koninklijke Commissie der Gedenkgebouwen* op de grote voetstukken naast de hoofdingang van het *Museum van Schone Kunsten* de maquettes gesteld van de beelden die voor die plaats bestemd zijn. Het zijn allegorieën van de schilderkunst en de beeldhouwkunst.

Nadat de leden de beelden in ogenschouw genomen hadden zijn ze weer van hun voetstukken genomen en weggebracht.

1 december 1912

Gisteren had de officiële opening plaats van de derde stedelijke schoolrefter in de nieuwe gebouwen van het *Museum van Schone Kunsten*, die eigenlijk reeds een maand geleden in dienst werd gesteld. Het is de eerste stedelijke spijszaal die gevestigd is in een lokaal van de gemeente.

De meeste kinderen lieten zich inschrijven na de ruchtbaarheid bij middel van aanplakbrieven en de plaatselijke pers gegeven. Elke weekdag worden enkele tientallen aanvaard volgens hun zwaktetoestand, aangeduid door de heer bestuurder van de gezondheidsdienst.

Een volledig maal wordt opgediend. De spijskaart is zeer afwisselend: soep,

vlees, groenten, aardappelen of brood, melkpap, vis of eieren. De kinderen staan onder het toezicht van een onderwijzeres en een onderwijzer van de twee soorten scholen.

In de schoolrefter van het park kunnen al de kinderen gezamenlijk aan tafel gaan. De leerlingen van de katholieke scholen treden eerst binnen en lezen het gebed, waarna deze van de gemeentescholen hen vervoegen en samen verorberen ze het maal dat wordt opgediend door twee nette kindermeiden, geholpen door enige grote leerlingen van de scholen uit de omtrek.

De kosten van de maaltijden belopen voor de stad 23 centiemen, alles inbegrepen en 12 tot 15 centiemen voor de degelijke inrichting van de eetzaal.

20 december 1912

Het bestuur van de afdeling *Oude Kunst in Vlaanderen* zal bepaald in haar vak een *clou* uitmaken tijdens de *Wereldtentoonstelling* en ingericht worden in de nieuwe lokalen op de verdieping van het *Museum van Schone Kunsten* in het park.

De zalen van het gelijkvloers, waarvan de vensters evenals de deuren door dikke ijzeren staven tegen alle inbraak beveiligd zijn, zullen dienen voor het uitpakken van de ingezonden voorwerpen en het plaatsen van de *coffre-forts* om er de kostbaarste kleine stukken in te bergen.

De toegang tot de tentoonstelling zal geschieden bij middel van een bijzondere hoofdingang, ontworpen door de heer Van Rysselberghe en opgetrokken worden langs de kant van de Heuvelpoort. De bezoekers zullen echter langs het museum kunnen vertrekken.

De dagbladschrijvers werden door het bestuur uitgenodigd om hun plan te horen uiteenzetten. Het ontwerp is groots en verscheiden, al volgt het in niets na wat bij vroegere tentoonstellingen van oude kunst beoogd werd.

De grondgedachte is het verzamelen van beeldhouwkunst, miniaturen, handschriften, goud- en zilverwerk, meubelen en tapijten die behoren tot de streken van de Scheldekom, Frans-België en Hollands-Vlaanderen, van de vijftiende tot het einde van de negentiende eeuw.

HH. MM. de koning en de koningin hebben hun hoge bescherming aan de tentoonstelling verleend. Kardinaal Mercier heeft aanvaard deel uit te maken van het erecomiteit. Dit belooft een prachtige steun voor de toezending van godsdienstige voorwerpen van grote waarde.

Verscheidene vreemde verzamelaars hebben reeds een belangrijke en krachtige medewerking beloofd. Men rekent ook op de openbare en bijzondere verzamelingen van België, waar men zulke talrijke schatten vindt.

Voor wat de veiligheid betreft zal de tentoonstelling geruststelling bieden. Zij is ingericht in een nieuw en onbrandbaar gebouw, gelegen in het midden van het park en op een grote afstand van de *Wereldfoor*. De kunstwerken zullen tegen

alle gevaren worden verzekerd van het ogenblik waarop ze worden afgenomen tot wanneer zij worden herplaatst in de verzameling waartoe ze behoren.

17 januari 1913

De som van 200 frank op de stedelijke begroting voor het loon van een toegevoegde opzichter in het *Museum van Schone Kunsten* werd op 1000 frank gebracht, omdat men voorziet dat tijdens de duur van de *Wereldtentoonstelling* één of twee bijgevoegde opzichters onmisbaar zullen zijn.

23 januari 1913

Het nieuw plakkaat van de *Wereldtentoonstelling* is het kunstig werk van de heer R. De Cramer en kondigt de *Oude Kunst in Vlaanderen* aan. Die zal worden tentoongesteld in het nieuw gebouw, gehecht aan het *Museum van Schone Kunsten* in het park, dat deel uitmaakt van de *Wereldfoor*.

In het middendeel van het plakkaat prijkt de *Maagd van Vlaanderen*, een beeldschone vrouw die in de rechterhand de scepter houdt en in de linker een charter van Filips, hertog van Bourgondië, waarin hij aan zijn onderdanen laat weten dat de stad Gent de oudste en voornaamste stad van het Vlaamse land is.

17 juni 1913

Op zondag 22 juni zal koning Albert zijn *Blijde Intrede* in de stad doen. Hij zal per postboot naar Gent komen om eerst het kanaal van Terneuzen en de haven te bezoeken. In stoet gaat het naar het gouvernementshotel en het stadhuis voor de officiële verwelkoming, waarna hij naar het belfort zal stappen om de herstelling in te huldigen.

Hij zal zich dan langs de Kortrijksestraat tot aan de Heuvelpoort begeven, om in het museum de tentoonstelling *Oude Kunst in Vlaanderen* te bezoeken.

15 mei 1914

De commissie van het *Museum van Schone Kunsten* houdt zich onledig met een betere schikking van de werken die in sommige zalen van het oude deel te dicht bij elkander zijn geplaatst en met de inrichting van de nieuwe zalen.

Er zal vooraf een zaal in orde gebracht worden die men de *Zaal der Gentse Kunstenaars* zal noemen en twee zalen *Scribe*, waar de kunstschaten worden verzameld welke door de grote kunstliefhebber aan de stad werden overgelaten.

5 juli 1914

Er wordt thans fel gewerkt aan de inrichting van de nieuwe zalen waarmee het

Museum van Schone Kunsten vergroot werd. In één der nieuwe galerijen zullen de werken van de oude Gentse schilders worden geplaatst. In de andere de werken der Vlaamse schilders uit de negentiende eeuw. Een derde zaal, gewijd aan de tekeningen, zal dit geheel vervolledigen.

16 juli 1914

De vakantiekoloniën zullen de maaltijden dit jaar in plaats van op het Farmanplein gebruiken in het lokaal van de stedelijke schoolrefter, gevestigd in het *Museum van Schone Kunsten*. Aldus zal er gelegenheid zijn langs de zuidkant van de stad in open lucht te verblijven. De kinderen die veraf wonen worden per tram naar het park gebracht en 's avonds naar hun wederzijdse wijken teruggeleid.

** Op 4 augustus 1914 brak de Europese oorlog uit. Duitsland verklaarde de oorlog aan België, Frankrijk, Engeland en Rusland. Duitse troepen vielen aan de oostgrens België binnen. Op 12 oktober werd de stad Gent door de Duitse troepen bezet.*

8 juni 1916

Het *Museum van Schone Kunsten* is open voor het publiek. Zoals voorheen is de toegang kosteloos de zon- en donderdagen, de andere dagen wordt een inkomgeld van 10 centiemmen geheven.

28 augustus 1918

De stedelijke raad heeft beslist dadelijk verscheidene schilderijen van het *Museum van Schone Kunsten* te herstellen welke tijdens de oorlog in zekere kelders bewaard werden en door de vochtigheid beschadigd zijn geworden.

** De Duitse bezetter trok zich uit Gent terug tussen 1 en 11 november 1918.*

16 december 1918

De stedelijke raad verleende een gunstig advies voor een krediet van 3000 frank, dat de kosten moet dekken voor het in veiligheid brengen van de schilderijen van het *Museum van Schone Kunsten*. De heer burgemeester Braun dankte de heren Hulin en Casier, die uitmuntende maatregelen hadden genomen tot het behoud van de kunstvoorwerpen. Dit werd algemeen bijgetreden.

Erik DE KEUKELEIRE

Fragmenten uit "De Gentse citadel en het Citadelpark" deel 1 (1819-1907), 340 blz., deel 2 (1908-1940), 320 blz. en "De Wereldtentoonstelling van Gent in 1913" (1896-1920), 352 blz., oktober 2004, uitgaven in eigen beheer.

GENTSE MEMORIEDAGEN: 17-18 Juli

17 Juli 1070

Dood te Oudenaarde van Boudewijn VI, de 8e Graaf van Vlaanderen.
Hij regeerde terzelfdertijd over Henegouwen onder de naam Baudouin IV.
Zie ook "Ghendtsche Tydinghen" - 1996 - N° 3 - p. 129

17 Juli 1345

Moord op Jacob van Artevelde.

Het was niet een van die banale moorden die de algemene afkeuring verwekken, het was het logisch gevolg van een hetze die al een hele tijd tegen hem gevoerd werd.

Hoe is het mogelijk, kan men zich afvragen, dat iemand die vereerd werd als een geniale leider die Vlaanderen redde van de hongerdood, afgemaakt werd onder de vreugdekreten van de bevolking?

Altijd hetzelfde oude liedje: mensen die populair zijn verwekken afgunst en als het iets minder goed gaat is men steeds blij een zondebok te vinden. Men weet dat het een historische constante is dat wanneer 2 groten met elkaar ruzie maken de kleintjes van de brokken delen.

In 1337 verklaarde Edward III van Engeland dat hij de rechtmatige koning van Frankrijk was en hij verzocht Philippe van Valois het te willen aftrappen. Philippe had daar een totaal andere mening over en wij waren vertrokken voor een 100-jarige oorlog. De Graaf van Vlaanderen, Lodewijk Van Nevers, die gehoorzaamheid verschuldigd was aan de Koning van Frankrijk, schaarde zich aan de zijde van Philippe.

Als het zo is, zei Edward, dan kan Vlaanderen fluiten achter mijn wol. En die wol had Vlaanderen nu precies nodig om te kunnen overleven.

En toen kwam Jacob Van Artevelde. Hij manoeuvreerde zeer handig en slaagde er in een politiek van neutraliteit te voeren die het belang van Vlaanderen diende. Maar mooie liedjes duren niet lang en de halsstarrigheid van Lodewijk van Nevers dreef Gent en Vlaanderen in het Engels kamp. Dit stelde toch problemen voor Vlaanderen dat zich gebonden voelde aan zijn leenheer, de Koning van Frankrijk.

Dit probleem werd opgelost door Van Artevelde die het trucje bedacht Edward op de Vrijdagmarkt te laten uitroepen tot Koning van Frankrijk. Maar we zitten volop in de politiek, vergeet het niet, en na een tijdje zag Edward het belang niet meer zitten van een bondgenootschap met Vlaanderen en dat bekoelde onmiddellijk zijn liefde.

En dan was er natuurlijk Geeraard Denijs, de Deken der Wevers, nochtans een

beschermeling van Jacob Van Artevelde. Gedreven door hoogmoed en afgunst -ook al weer een klassiek verhaal- wacht hij de eerste gelegenheid af om af te rekenen met zijn rivaal. Die doet zich weldra voor wanneer Van Artevelde ver trekt naar Sluis om er opnieuw te onderhandelen met Edward. Denijs gaat overal gaan vertellen dat de vrouw van Jacob gevlucht is naar Engeland met een deel van de schatten van de Stad, dat hij zich ten koste van de gemeenschap verrijkt heeft en dat hij het land verraden heeft door zich te laten omkopen door Edward. Wanneer op 17 Juli 1345 Jacob, vergezeld van een kleine lijfwacht 's avonds laat naar Gent terugkomt, heeft men hem herkend. Een woedende menigte, aangevoerd door Denijs, bestormt zijn huis op de Kalandenberg. De poort wordt met bijlslagen ingebeukt en het gepeupel dringt de woning binnen. Jacob wil nog een laatste maal de menigte toespreken, maar begin maar eens te discuteren met een hysterische massa.

Van Artevelde wordt met bijlslagen afgemaakt en zijn lijk uren lang door de straten gesleept.

17 Juli 1549

Filips II legt in de St-Pietersabdij de eed af als Graaf van Vlaanderen.

17 Juli 1568

Pieter Cappoen, gerechtsdienaar wordt op het Veerleplein onthoofd. Reden: hij was te toegeeflijk geweest gedurende de beeldenstorm.

17 Juli 1711

Geboorte van Pierre Joseph Le Blan.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2002- N° 4 - pp. 245-246

17 Juli 1740

Geboorte te Diksmuide van de beeldhouwer Karel Van Poucke.

Op 13-jarige leeftijd is hij reeds leerling bij Pulinx in Brugge. Werkt dan een 4-tal jaren bij Pigalle in Parijs, vooraleer voor meer dan 10 jaar naar Italië te trekken.

Hij wordt hartelijk onthaald aan het Hof van Wenen waar Maria-Theresia hem voorstelt aan onze Gouverneur-Generaal Karel van Lotharingen.

Hij komt dan terug naar zijn vaderland en vestigt zich definitief in Gent, recht over het Stadhuis.

Werken van hem zijn te zien in de kathedraal en de St-Michielskerk. In de St-Jacobskerk de preekstoel, een beeld van St-Jacob en het mausoleum van Jan Palfijn.

Hij stierf in 1812. Hij is afgebeeld op een portret dat hangt in het Bijlokemuseum.

17 Juli 1797

Opening van de Ecole Centrale.

Het was onvermijdelijk dat bij de talrijke hervormingen die hier doorgevoerd werden door de Fransen ook het onderwijs betrokken werd.

De Theresiaanse Colleges werden afgeschaft en er kwam een centrale school in ieder departement. Gent, als hoofdstad van het “Departement de l’Escaut” kreeg dus ook zijn “Ecole Centrale”.

Lokalen vinden voor deze nieuwe school vormde geen enkel probleem: het stond hier immers vol met leegstaande kloosters. Wegens zijn gunstige ligging in het stadscentrum werd de gewezen Abdij van Baudeloo op de Ottogracht uitgekozen. De leraars waren allen eerst aan de tand gevoeld door een “Jury van Openbaar Onderwijs” die de opdracht had de intellectuele bagage van de kandidaten van dichtbij te bekijken.

Het studieprogramma had grondige wijzigingen ondergaan. Het Latijn aan hetwelk men tot hiertoe een overwegende betekenis had toegekend, werd sterk teruggedrongen ten voordele van de wetenschappelijke en praktische vakken. Op het programma stonden er o.m. het tekenen, “cet art propre à orner l’esprit de l’élève et à étendre ses connaissances sans fatiguer son intelligence”, de wiskunde, de spraakkunst, “le don le plus beau dont la nature ait pu nous enrichir”, de fysica, de scheikunde, de natuurhistorie, “la mère de tous les arts”, de plantkunde, de geschiedenis, de wetgeving en de literatuurgeschiedenis.

De eerste prijsuitreiking, in 1798, ging door in de “Tempel der Wet”, anders gezegd de St-Michielskerk. Deze Ecole Centrale zou maar een 7-jarig bestaan kennen. Het Directoire had de plaats moeten ruimen voor het Consulat, wat dan ook weer een onderwijshervorming meebracht. Er moest een Lyceum opgericht worden in het gebied van ieder Beroepshof. In ons land waren dat er 4: Brussel, Luik, Brugge en Gent. De “Ecole Centrale” vatte haar laatste bestaansjaar aan in Oktober 1803. Te dier gelegenheid werd er een Mis van de Heilige Geest gezongen in de St-Michielskerk. We zien dus op enkele jaren tijd de publieke ceremonieën in de Tempel der Wet wel zéér sterk geëvolueerd waren.

De “Ecole Centrale” werd dus in 1804 het Lycée, in 1814 het Koninklijk College, in 1830 het Municipaal College en in 1832 het Atheneum.

17 Juli 1812

De Fransen brengen het huidig systeem van de huisnummering in.

Men begon de nummering uit de richting van het Stadhuis, onpare nummers links, pare nummers rechts. Het was de eerste maal dat men per straat tewerk ging, want vroeger gebeurde dit per wijk. De eerste naamplaten waren uit blik

vervaardigd. Ze werden grotendeels vernieuwd in 1836 om 9 jaar later te worden vervangen door platen uit gegoten ijzer met verheven letters. Tot in 1940 waren de straatnamen tweetalig.

Op 11 Juli 1940 besloot de Gemeenteraad de Franse tekst met een laag verf te bedekken.

17 Juli 1848

Geboorte van Pol De Witte in de krottenwijk Batavia.

Hij zou een niet onbelangrijke rol spelen in de opkomende vakbeweging, iets wat wel merkwaardig was omdat hij helemaal geen fabrieksarbeider was, maar een kleermaker.

Hij was evenwel vertrouwd met dat milieu want zijn vader was een spinner die 75 uren per week werkte, ook de zondagmorgen, want dan moesten de machines gekuist worden.

Zijn moeder werkte eveneens in een fabriek als spinster, maar, al even merkwaardig, in tegenstelling met haar man kon ze lezen en schrijven. Het was dankzij haar -zij het dan ook tegen de wil van zijn vader- dat hij tot zijn 13e jaar naar school mocht gaan, iets wat zo ongeveer een unicum moet geweest zijn in die kringen.

Hij ging in de leer bij een kleermaker en werd zelf een kleine ambachtsman, dat wil zeggen dat hij deel uit maakte van een klasse die zo een beetje tussen 2 stoelen viel.

Door de burgers uit de hoogte bekeken en evenmin geaccepteerd door de fabrieksarbeiders die het niet op hadden met iemand die een hoed droeg en niet op kloefen liep.

Dat Pol De Witte zich het lot van de arbeiders zou aantrekken was dan ook weer te verklaren door het feit dat hij voor een groot deel opgebracht werd bij zijn grootouders langs moeders kant. Grootvader Willem Van Fleteren organiseerde bij hem thuis een soort "politiek salon" waar o.m. de leiders van het eerste textielverbond, Cies Billen en Jan De Ridder, regelmatig over de vloer kwamen.

Pol De Witte zou een tijdje een belangrijke rol spelen in de Gentse Afdeling van de Eerste Internationale. Het is dan ook niet te verwonderen dat hij geficheerd stond bij de politie. Uit deze fiche kunnen wij het een en ander over hem leren: "1,68 m. groot, ovaal gezicht, breed voorhoofd, blauwe ogen, bleke huidskleur, sproeten, blond haar, een kleine blonde snor, redelijk corpulent." Verder stond hij genoteerd als "een zeer geëxalteerde socialist, weliswaar van goede moraliteit, maar een majesteitsschenner." Als particulariteit kunnen wij nog lezen: "Il s'adonne beaucoup à la lecture."

Hij werd bestuurslid van de "Coöperatieve Vooruit", maar kwam in conflict met Anseele en hij stapte het er af in 1896.

Hij stelde zijn belevenissen te boek in “De Geschiedenis van Vooruit en de Socialistische Werkersbeweging sedert 1870.” Deze publicatie werd vooral populair in anti-socialistische kringen. In 1924, hij was toen 76 jaar, schreef hij zijn mémoires die slechts een 60-tal jaren later gepubliceerd werden: “Alles is omgekeerd. Hoe de werklieden vroeger leefden.” Een zeer interessant document voor dezen die geïnteresseerd zijn in de sociale geschiedenis van de 19e eeuw.

Pol De Witte, wiens zuster tussen haakjes gezegd getrouwd was met Edmond Van Beveren, overleed op 11 Maart 1929.

17 Juli 1860

Geboorte van Marc Baertsoen.

Deze advocaat aan het Beroepshof van Gent was gemeenteraadslid van 1891 tot 1911 en Schepen van 1895 tot 1908.

Toen in 1925 de Commissie van Openbare Onderstand ontstond door de versmelting van de Burgerlijke Godshuizen en het Bureel van Weldadigheid, werd hij er de eerste voorzitter van.

Deze medewerker van “La Flandre Libérale” verwierf ook bekendheid met zijn boek “Gand sous l’occupation allemande. Notes d’un gantois sur la guerre de 1914-1918”.

Hij overleed op 19 Februari 1934.

17 Juli 1909

Opening van café “Het Vosken” op St-Baafsplein.

Heette aanvankelijk “Koffijhuis De Vos”. De eigenaar was Cyriel Ysebaert.

18 Juli 1340

Geboorte van Filips Van Artevelde.

In 1382 lag Gent al enkele jaren overhoop met de Graaf van Vlaanderen, Lodewijk van Male. Maar zeg nu eens, met welke Graaf van Vlaanderen lagen de Gentenaars niet overhoop?

In de belegerde stad is de toestand ernstig en er dreigt hongersnood. Men is ten einde raad. En dan denkt men er ineens aan dat zo wat 40 jaar geleden, in een dergelijk benarde situatie, de redding gekomen was van een zekere Jacob Van Artevelde, dat diens zoon Filips woont in de St-Pietersnieuwstraat, rechtover de Bagattenstraat, waar hij het grootste deel van de tijd van zijn lui leven doorbrengt met in zijn achtertuin te vissen in de Schelde. Misschien zou hij wel bereid zijn...?

Hij is dat inderdaad en hij wordt onmiddellijk uitgeroepen tot Opperhoofdman van Gent.

Alle lyrische beschrijvingen in de historische romans ten spijt, mist hij helaas vrijwel al de kwaliteiten die zijn vader beroemd hadden gemaakt. Van zodra deze genadeloze geweldenaar aan de macht komt laat hij zijn politieke tegenstanders afslachten en steekt zelf een handje toe als het niet vlug genoeg gaat. Hij laat er eerst 12 onthoofden, steekt dan zelf de Eerste Schepen (d.w.z. de toenmalige burgemeester) neer in het Stadhuis en laat wat later nog 3 andere Schepenen terechtstellen. In Februari is het de beurt aan de Deken van Vleeshouwers om uit de weg geruimd te worden.

Met 5.000 Gentenaars trekt hij naar Brugge waar hij het 40.000-man sterke leger van de Graaf een memorabele nederlaag toebrengt in het Beverhoutsveld.

Zijn prestige heeft nu een hoogtepunt bereikt en hij is nu zelf heilig overtuigd van zijn geniale krijgskunst.

Lodewijk van Male gaat naar Frankrijk om de hulp in te roepen van zijn suzerein en bekomt die zonder moeite. Een Frans leger rukt op naar Vlaanderen en ontmoet er te Westrozebeke het Gents leger aangevoerd door Filips Van Artevelde. De compacte massa Vlaamse militie, opgesteld op de Goudberg, heeft slechts één kans van slagen: een defensieve taktiek. De verwaande en dol vermetele Filips die werkelijk nog alles te leren heeft op het gebied van de strategie, loopt in de val als een klein kind: hij laat zich in de vlakke lokken, gaat over tot de aanval en laat heel zijn leger in de pan hakken. Bij de meer dan 20.000 lijken die het slagveld bedekken, ligt ook dat van Filips.

18 Juli 1501

Geboorte te Brussel van Isabella van Oostenrijk, de zuster van Keizer Karel. Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 1999 - N° 1 - pp. 37-38.

18 Juli 1549

Op de Collatiezolder wordt door het Magistraat een feestmaal aangeboden aan Keizer Karel, zijn zoon Filips en zijn zusters Eleonora en Maria. Dit ter gelegenheid van de inhuldiging van Filips II als Graaf van Vlaanderen.

18 Juli 1559

Plechtige lijkdienst in de St-Michielskerk ter nagedachtenis van de Franse Koning Henri II, op 10 Juni overleden tengevolge van een kwetsuur opgelopen in een tornooi.

Filips II en alle prinsen die in Gent verbleven voor het Kapittel van het Gulden Vlies, wonen de lijkdienst bij.

18 Juli 1736

De St-Sebastiaansgilde krijgt bij octrooi het monopolie voor alle vormen van spektakel in de stad.

18 Juli 1754

François Pilsen krijgt octrooi om een papierfabriek op te richten in Gent.

18 Juli 1768

Oprichting van de vrijmetselaarsloge “La Constante Union”, gezeid “De Standvastige Eenigheid”.

Deze loge was vooral samengesteld uit edellieden en burgers. De broeders kwamen alle maandagen samen in een tuin die toebehoorde aan de loge en de eerste woensdag van de maand in het Hof van St-Antonius. Dit hof, niet te verwarren met het gesticht, was gelegen in het Prinsenhof en werd later betrokken door de wijnhandelaar Van Thorenburg.

18 Juli 1799

Stichting van de “Société Patriotique”.

Deze vereniging is niet te verwarren met de “Société Patriotique” die gesticht werd in 1830.

Zij had als doel de bestrijding van de belagers van de Franse Republiek.

18 Juli 1858

Inhuldiging op het Campo Santo van het grafmonument van Joseph Mengal. Het werd opgericht door de “Melomanen”.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2001 - N° 4 - p. 239.

18 Juli 1860

Wet waarbij de octrooirechten afgeschaft worden.

Dit gebeurde hier om middernacht tussen 20 en 21 Juli.

18 Juli 1892

Officiële opening gedurende de Gentse Feesten van de Velodroom op de Godshuizenlaan.

Hij was gelegen tussen de Materniteitsbrug en de Kulderschool.

De piste had een omtrek van 370 m., het middenplein kon gebruikt worden voor militaire feesten, jumping, tennis, voetbal, etc.

Hij werd beheerd door de “Société du Vélodrome Gantois” en werd aangelegd volgens de plans van architect Adrien Ledoux.

De exploitatie was niet rendabel en het geheel werd op 1 Januari 1895 te koop of te huur aangeboden. Het kwam in handen van de “Gantoise” die het gebruikte als sport- en oefenterrein. Het einde kwam er in 1901 wanneer het gehele complex openbaar verkocht en afgebroken werd.

Kwamen dan de verkavelingen van de toen nog niet bestaande Groot-Britanniëlaan, Nonnemeers - en Abdisstraat.

18 Juli 1968

Dood te Knokke van Corneel Heymans. Deze Professor van Pharmacodynamie ontving in 1938 de Nobelprijs voor Geneeskunde.

Hij werd alhier geboren op 28 Maart 1892.

Hij promoveerde tot Dr. in de Geneeskunde in 1921 en werd een jaar later tot Docent benoemd. In 1930 volgde hij zijn vader Jan Frans op als Professor.

Hij bouwde het Instituut van Pharmacodynamie uit tot een internationaal vermaard centrum, dat later naar hem en zijn vader zou genoemd worden.

Hij werd begraven op het Campo Santo.

Hugo COLLUMBIEN

UITSLAG VAN DE PUZZEL 2004

Als U “kiekenvlees” heeft als uitslag, dan heeft u de plaats gevonden waar ik vertoefde om het hoofd koel te houden en zodanig deze kwies te kunnen opstellen. Inmiddels heeft u vastgesteld dat ik deze keer wat minder gewicht van dikke boeken in de schaal heb gelegd en meer “ne serieuze” mens geworden ben, die als toerist ook al eens een dun “boekje” open doe, als ik te ver ga. Als uitgangspunt heb ik de toeristische wandelgidsen “Op stap door Oost-Vlaanderen” genomen van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. Als daar niet te veel leugens in staan dan heeft u de oplossingen ook gevonden en die zijn:

- 1) De buitenverblijven van de genoemde Gentse burgerij liggen in de gemeente Brakel.

Het was daar dat de familie Van Saceghem (hun hotel is gevestigd aan de Drabstraat) hun naam gaf aan de *Sassegembeek*; Vlaamse Ardennen nr 3, in: Op stap door Oost-Vlaanderen, Gent 1979, blz. 11.

- 2) Het Gampelaere-goed is gelegen in *Astene*, fusiegemeente van Deinze; De Leiestreek nr. 2, in: Op stap door Oost-Vlaanderen, Gent 1980, blz. 6.
- 3) Deze gedenkplaat hangt aan de gevel van de kerk van *Idegem*; Reigersroute Geraardsbergen, in: Op stap door Oost-Vlaanderen, Gent 1998, blz. 11-13.
- 4) Het was de Gentse *Sint-Pietersabdij* die in Elmare - thans deel uitmakend van Sint-Margriete- een proosdij stichtte; Meetjesland -Houtland nr. 1, in: Op stap door Oost-Vlaanderen, Gent 1979, 3.
- 5) Sint-Margriete dankt haar naam aan *Margriete de Baenst* die samen met haar familie een octrooi verkreeg om de polder, waar het dorp midden in ligt, in te dijken; Polder en houtland te Sint-Laureins, in: Wandelen langs Vlaamse wegen, blz. 293.
- 6) Deze schandaligmakende paal kan men bewonderen in *Mendonk*, Schelde-Durme nr. 4, in: Op stap door Oost-Vlaanderen, Gent 1982, blz. 7;
- 7) De burcht van deze anti-Gentenaar Arnold V stond te *Schorisse*: Vlaamse Ardennen nr. 4, Omer Wattezpad-Schorisse, in: Op stap door Oost-Vlaanderen, Gent, 1992, blz. 5.
- 8) Deze geestelijke luisterde naar de naam *Jozef Oliver Andrijs*; Polder en houtland te Sint-Laureins, in: Wandelen langs Vlaamse wegen, blz. 289.
- 9) Dit koorgestoelte kwam uit het *Wilhelmietenklooster* te Beveren; R. Weemaes, Een convent ende gasthuys vander ordene van Sinte Willemme... De Wilhelmieten te Beveren 1461-1784, Beveren 1984, blz. 161-163.
- 10) Deze Fransoos noemde *Jan Damas*, Wegwijs in Zulte, Olsene, z.d., blz. 8.
- 11) De naam die we nodig hadden was *Daniël (Daneel) van Machelen*; L. Decavel- C. Velghe, Oudenaarde en de Scheldevallei, Oudenaarde 1975 (Kruishoutem).

Door de gevraagde letterkens weet u dat ik mij in één van de mooiste monumenten van ons landeke bevind, nl. het GRAVENSTEEN. En dit was dan ook de hoofdvraag van dit jaar. Als u dat gemakkelijk vond, dan moet U eens de mening horen van de mannekens die dat kasteel trachten tegen te houden tegen de verzakking in het water. Die hebben daar een ander gedacht over.

De nobele weggezakte quizmaster.

Enkele woordjes commentaar

Onze Quizmaster schijnt nog altijd uit te gaan van de veronderstelling dat zijn

Puzzel uitsluitend bestemd is voor enkele superbegaafden. Hoe anders te verklaren dat, na een bedenktijd van een 6-tal weken, wij maar 5 antwoorden ontvingen waaronder slechts 2 volledig correcte?

Onbetwistbare Primus deze keer was de heer **Erik Dekeyser** die ons nog in November reeds het goede antwoord bezorgde.

Dat de dames niet moeten onderdoen bewees mevrouw **Paula D'haen** die het 2e goede antwoord inleverde. Zij bezit waarschijnlijk de flair om de juiste medewerkers te kiezen, want zij ondertekent altijd met "en Co".

Met 2 foutjes, wat wij toch nog altijd een uitstekend resultaat noemen, noteerden wij de heer **Arthur De Decker** en de heer **Jos Tavernier**.

Mevrouw **Rachel Vanderhaegen-Vandenbossche** die zich, na een afwezigheid van 4 jaar, terug in de strijd wierp behaalde toch nog altijd een niet onverdienstelijke 8 op 11, en dit zonder internet.

Het geweeklaag en het gevloek van de (waarschijnlijk talrijke) anonieme zwoegers is niet tot ons doorgedrongen.

DE KOETSIER VAN DR. SCHEEWEI

Onderstaand stukje komt uit "Onder de Wekkinge" (1925).

Positief, er was in geheel de stad van Gent geen mensch te vinden die zoo geerne gezien werd als Dr. Scheewey.

Aan de Brugsche Poort -waar hij heel zijn leven woonde- op Ekkergerm, op Roygem, aan de Palingshuizen, op 't Rabot, tot aan de Plezante Vest, was hij de God van iedereen. Men wilde van geen anderen dokter weten.

Want hij was de goedheid zelve, zoowel bij dage als bij nachte, en van betalen was er meestal geen sprake.

Hoe zijn naam eigenlijk was, weet ik niet, en dat doet niets ter zake, maar hij stond algemeen bekend als Dr. Scheewey, men noemde hem niet anders.

En ziehier waarom:

Meestal de kwalen, meestal de ziekten, zoo beweerde hij, komen voort uit de onzuiverheid van 't bloed.

Daar ligt de knoop:

Zuivert uw bloed, en ge zult frisch en gezond blijven als 'nen blik.

En 't geneesmiddel, 't onfeilbaar, 't radicaal geneesmiddel ligt in 't bereik van iedereen.

Den eersten, den besten melkboer, kan er u aan helpen, 't is Scheewei (1).

Zijne remedie, zoo simpel zoo goedkoop, werd gevolgd en had wonderbare uitslagen opgeleverd.

Aldus was Dr. Scheewei populair geworden.

Hij was nog één dier geneesheren van den goeden ouden tijd, die de Faculteit eere aandoen.

Hij droeg, jaar in jaar uit, een zwarten laken jas met lange flanktaarts, die rond zijne magere beenen slingerden, een sneeuwvitten halsdoek en den traditioneelen hoogen zijden hoed die hem het voorkomen gaven dat past aan een man der Wetenschap.

's Morgens deed hij zijne visites in stad -hij had er vele- 's namiddags deed hij den buiten:

Mariakerke, Drongen, Vinderhaute tot aan Wondelgem-Weegsche.

Nooit te voet.

Hij had een oud peerd, een oude sjeze geleid door 'nen ouden koetsier die Jan heette.

Jan was al meer dan 30 jaar in dienst van Dr. Scheewey.

Meester en knecht maakten om zoo te zeggen maar één uit; als men den eenen zag, zag men den anderen.

En onze Jan begon aan dat samenleven zoodanig gewend te worden, dat hij zich ten langen leste ook als een soort van dokter aanzag.

Zoo hoorde men hem soms zeggen:

- Wij hên vandage nen kloeken tweeling op de wereld gehæld.
- We staen morgen veur 'n moeilijke operaetie.
- We meuge vandaege meê twee keersen eten.
- W'hên de vrêwe van Jan Slock gesauveerd.
- W'hên çi, w'hên ça.

't Was zoo waar dat vele menschen, Jan niet meer bezagen als 'nen gewonen koetsier, maar als 'nen medehelper van Dr. Scheewey.

Zij kregen respect voor hem.

En 't ging zoo verre, dat als er soms bij den eenen of bij den anderen een scheetje contrarie zat, eene vervuilde mage, een puistje of een zweerken, of een kleine zwarigheid, zij Jan heel serieus om raad vroegen, en Jan even serieus de remedie gaf.

Dat de eeuwige Scheewei ook door hem meestal werd voorgeschreven, behoeft nauwelijks gezegd te worden.

En 't wonderlijkste van al, 't is dat velen dier menschen genazen en aan niemand anders dan aan Jan hunne genezing toeschreven.

Deze was er niet weinig fier op.

Het kwam onze goeden dokter soms ter ore, en hij moest er dan goed om lachen.

Als hij welgezind was, schudde hij Jan hertelijk de hand en heette hem "Collega".

Zoo stonden de zaken, toen Dr. Scheewei op eenen koelen morgend het besluit

nam zijn ambt neer te leggen en eene welverdiende rust te nemen.
 Het was nu meer dan 50 jaar dat hij zich voor armen en rijken opofferde.
 Hij telde er bij de 75 en mocht er uitscheiden.
 Dit besluit werd met algemeen spijt vernomen.
 Men zou niet licht zulk een geneesheer meer vinden.
 Doch het was onwederroepelijk.
 "Er is een tijd van komen, er is een tijd van gaan", was het oordeel van Dr. Scheewei, "en daarmede, *punctum*"
 Als Jan de koetsier de mare vernam, was hij het hert in.
 Wat ging er nu van hem geworden?
 Hij ook werd oud.
 Hoe zou hij nu zijn brood verdienen?
 Dr Scheewei stelde hem gerust.
 - Steekt dit uit uw hoofd Jan, wij zullen er wel wat op vinden. Slaap gerust op uwe twee oren, ik zal voor u zorgen.
 Jan vertelde dat 's avonds in "Het Keetje" op de Noordkaai, waar hij soms een pintje ging drinken, als 't werk gedaan was.
 Hij vond daar vrienden, en er waren ook wel Gentsche geestigaards onder.
 Zoo was er één -een schoenpinne- die hem met het serieuste aangezicht der wereld zei:
 - Maar Jan, jongen, waarom zoudt gij dat baantje niet overnemen? Gij kunt dokter spelen, beter dan een ander.
 Gij hebt al zoovele menschen geholpen en genezen, uwe reputatie is gemaakt, gij zult kalanten hebben zooveel als ge wilt.
 "Ik spreek niet van groote en zware operaties, ge moet daarom geen armen of benen afzetten, maar voor gewone, alledaagsche ziekten, bij kinderen en zelfs bij groote menschen, zijt gij de man. Spreek daar eens zoo gauw mogelijk met uwen heer over."
 En effectief, 's anderendaags, was 't eerste wat Jan aan Dr. Scheewei voorstelde: "Hij wilde "het affaire" overnemen"..."
 Als Dr. Scheewei dat hoorde, moest hij op zijn tanden bijten.
 Hoe kon Jan zoo naïef zijn!!
 Maar hij hield zich prompt.
 - Jan, zei hij, dokter spelen 'n es percies geen lachspel.
 Maer ge kent 'r toch iets van, ge zijt den eersten den gereedsten niet. 'k Zal der 'n keer op slaepen, tons keune we daer morgen 'n keer serieus over "ingaen".
 Drijmaal per week ging Dr. Scheewei op staminee in "De Zwaene", aan de Brugsche Poort.
 Daar kwamen leutige Gentenaars van den ouden stempel, men speelde er met de kaart of met de dominos, men lachte en men klapte er, men sleet er aange-name uurkens.

Dezelfden avond vertelde Dr. Scheewei aan zijne herbergvrienden het zonderling voorstel van Jan de koetsier.

En er werd besloten an deze eens een goede farce te bakken, eene van die farcen waar de Gentenaars de specialiteit van hebben.

Jan zou het maar moeten weten. Een kameraad zou zich ziek gebaren, Dr. Scheewei doen roepen.

Deze zou er heen gaan, vergezeld van Jan, en den zoogezegden zieke een onderzoek doen ondergaan.

's Anderendaags zou de dokter belet zijn, en Jan bij den zieke zenden, die aldus voor eigen rekening zou beginnen dokter te spelen.

Maar hij zou het voor geen panne eiers hebben.

Er zou gelachen worden.

Den volgenden morgen spande Jan, als naar gewoonte in, en Dr. Scheewei sprong in de sjeetze.

- Waar eerst naar toe? vroeg Jan.

- Naar de Groendreef bij den dikken Steenkiste, den houtkoopman; hij heeft dezen nacht iets gekregen; 't zal nochtans niet erg zijn, denk ik.

Karel Steenkiste was een der grootste lollekensheeren der stad; hij was 't die zich gelast had den zieke te verbeelden.

Hij lag te bed, toen Dr. Scheewei, vergezeld van Jan, de slaapkamer binnentrad.

En het onderzoek begon.

- Wâ schilt er dan, mijnen Karel?

- Van den nacht zoo al meê 'n keer, onpasselijk geworden. Draeingen en jaelingen en pijn deur gheel mijn lijf.

Hier bijzonderlijk. En Karel wees op zijn mage.

- Wâ hedde gèten gisterenavond?

- Heufdvlakke en pataeten meê pellen; en 't smaektege mij zeûdaenig dâk mij misschien wat overeten hê.

- Zwaere kost, bijzonderlijk op uwen êwerdom.

- Hoe staet het meê de pols?

Karel stak zijnen arm uit.

- En meê de tonge?

Karel stak zijn tonge uit.

- Een beetje vervuild. En ge zoed è vandaege koest moeten êwen.

- En meê de reste?

Dr. Scheewei wees naar de nachttafel.

Het meisse opende het deurke en haalde den waterpot te voorschijn.

Jan die alles goed afgeluisterd en afgekeken had, stak nu het hoofd bij.

- Wâ gaet er gebeuren? dacht hij.

Dr Scheewei nam den pot in de hand.

Hij hief hem hooger, stak er dan den neus in en snuffelde langzaam en herhaaldelijk, alsof het "Eau de Cologne" was.

- Verdomme! dacht Jan; maar dat was nog maar een begin.

Want nu doopte Dr. Scheewei zijnen wijsvinger in den pot -die bijna half vol was- en likte hem smakelijk af, als ware het suiker geweest.

- Nondeverdomme! vloekte Jan, die walgde, hoe ès 't Gods meugelijk! Moê kik dat ûk doen, 't ziet er hem proper uit.

Dr. Scheewei gaf nu den pot terug aan 't meise, die hem wegborg.

- Gezond mest! besloot hij.

Hier was de farce eigenlijk begonnen.

Hier had men Jan de koetsier beet gehad.

De pot, waaraan Dr. Scheewei zoo wellustig snuffelde, waarvan hij zich de vingers aflikte, de pot die Jan zooveel walg en afkeer inboezemde, bevatte niets anders dan een afkooksel van "lekkerkoeke", en niet, wat de onnoozele candidaat-dokter zich voorstelde.

- Gezond mest! herhaalde Dr. Scheewei tot Karel Steenkiste, die alles met guiltige oogen had afgekeken.

- G'hêt è alleenlijk gistrenavend wat overeten; ge moet vandaeg een beetje vasten.

Deze noen niets anders dan een telloorken zoete melkpap, en vanavond een locht eike en twee kommekens scheewei; een tasse lindethee kan è ûk geen kwaed doen.

Ge meugt naer den middag opstaen, maer vroeg naar 't bedde; 'k zal morgen 'n keer komen kijken hoê dâ g'hêt stelt."

Hij drukte zijnen vriend de hand en gevolgd door Jan zette hij zijne ronde voort.

Den volgende morgen was Jan als naar gewoonte reeds vroeg op zijnen post. Hij wilde inspannen, maar Dr. Scheewei riep hem van verre:

- Een beetje wachten Jan. Ik moê ten negenen op 't stadhuis zijn bij den Burgemeester, maar rond halvertien ben ik hier weer. Loopt gij intusschen eens kijken hoe Karel Steenkiste het stelt: gij waart er gisteren bij. Gij moet maar doen zooals ik deed, niets gemakkelijker. Gij trekt er onzen vriend door, en van den eersten dag dat gij dokter speelt, is uwe reputatie gemaakt.

Met deze aanmoedigende woorden trok Jan er op los.

Hij vond den dikken houtkoopman nog in zijn bedde; 't was immers zoo met de vrienden afgesproken.

- Dr. Scheewei es belet, sprak Jan bij 't binnenkomen, maer 'k remplaceer hem. Bij dit zeggen stak Jan huûvaerdig de borst vooruit.

En Jan ging nu zijn gang, zooals hij gisteren had afgeluisterd.

De pols werd betast en goed bevonden.

- Steek nî îw tonge uit, ging hij voort.

- Daer es veel beternesse, troostte hij.
- Doê de maege nog zeere?
- Hedde goê geslaepen?
- Geen draeingen meer?
- Geen pijn in 't huûfd?

Er werd geruststellend geantwoord.

- Hedde niet te vele geëten gisteren? Smaekt het al 'n beetje?

Karel Steenkiste knikte.

- En de reste?

Nu kwam het ergste, het zoolang gevreesde.

Jan stond er voor en hij moest er door.

Hij overwon zijne walging en naderde de nachttafel.

Opnieuw trok het meisse het deurke open. De pot kwam te voorschijn.

Doch het was ditmaal geen "lekkerkoeke" meer, want er kwam een reuksken uit dat aan Raen de Cock en aan het Groot Meerhem herinnerde.

Alle oude Gentenaars weten wat dat wil zeggen.

Jan trok een vieze gespe. Hij stopte zijn neus en keerde het hoofd af.

De pot was boordevol.

En wat er in zwom, was een vies, stinkend mengsel, met geene pen te beschrijven.

Doch er was niet te aarzelen. Dr. Scheewei had het voorgedaan, hij moest het ook doen.

Jan stak zijn hand uit, om den pot over te nemen, en hield den wijsvinger gereed om de schrikkelijke proef te onderstaan, "kost wat kost", heuge tegen meuge. Maar de moed ontbrak hem.

Het zweet barstte hem uit.

Hij dreigde kwalijk te vallen; 't was een ware verpeesting.

Hij deed een afwijkend gebaar met de hand, en sprak tot het meisse, die nog altijd den pot vasthield.

- Doe dat zeere weg, 'k hê genoeg gezien." En dan binnensmonds:

- Daarvan proeven, daarvan lekken, meê die vuiligheid aan mijne lippen komen *nuut of jamais!!* Liever duïd vallen!" En resoluut keerde hij zich tot Karel Steenkiste die in zijn bedde lag te lachen, dat de tranen langs zijn dikke kaken rolden, en hij zijnen buik moest vasthouden.

- Proficiat, meneere, ge zij genezen!

En zonder verder beschied, liep Jan gezwind de trappen af, den huize uit, schaverdijnde over de Groendreef langs de Zuidkaai over de Bargiebrug tot aan de Noordkaai, waar hij zich in het "Keetje" liet binnenvallen.

Hij dronk er in eenen trok twee groote "ko's" al rechtstaande aan den toog, om zijne alteratie af te spoelen. Hij betaalde en liep voort tot aan het huis van Dr. Scheewei, die hem lachend afwachtte.

- Awel Jan, es alles goed afgeluûpen? Zij-de-gij content van î visite?

Jan droogde zijn zweet af.

- Meneere, zei hij dan, ge meug't mij niê kwaelijk nemen, maer 'k geve mijn demisse; 'k-hê-d-er van den eersten dag af mijnen buik vol van. 'k Blijve nog liever heel mijn leven lang nen aermen koetsier, of dokter te spelen en alle dagen -meê permisse- s... te moeten frîten!

Lodewijk DE VRIESE

BIBLIOGRAFIE

Bij Lannoo verscheen het prachtig boek **“De Schoonheid van de Stilte”**, gewijd aan Cesar De Cock en samengesteld door Richard Comyn en Paul Huys. In het decadent tijdperk waarin wij nu leven en waar het beplakken van kolommen met hesp van de beste kwaliteit, het monteren van “kakmachines”, het vervaardigen van “kunstwerken” met koeienstront, het produceren van copulerende skeletten, het tatouëren van varkens en andere onzin meer, verheven worden tot sublieme kunstwerken en de knoeiers die dat maakten en nog alles te leren hebben van de grondbeginselen van het vak beschreven worden als “kunstenaars”, wel, dan is het verademend terug eens in contact gesteld te worden met de producties van èchte kunstenaars, wat nog heel iets anders is dan “kunstenmakers”.

Het boek bevat niet alleen een biografie van Cesar De Cock, maar vooral een reproductie van een 60-tal van zijn prachtige schilderijen, benevens tal van andere illustraties.

Het boek bevat ook een Tijdstabel waarin in chronologische volgorde belangrijke evenementen uit zijn leven vermeld staan. Volgt dan nog een stamboom van de familie De Cock, een lijst van zijn werken die geëxposeerd werden op de Salons van Parijs, Gent, Brussel, Antwerpen, etc. Ook een bloemlezing van de appreciatie van diverse kunstcritici.

Het boek heeft een formaat van 24,8 X 29 cm., telt 159 bladzijden en kost 45,00 euro (1.815 fr.) Te bekomen in de boekhandel.

In 2004 verscheen het boek **“Het Hart”**. Wij willen er onmiddellijk de aandacht op vestigen dat dit boek niets te maken heeft met Gent en als wij het citeren is dit enkel omdat het uitgegeven werd ter gelegenheid van een tentoonstelling in het Museum Dr. Guislain. Het is daar te bekomen en kost 36 euro.

Een ander boek verscheen in 2004 dat daarentegen niet alleen Gents, maar 100%

Gents is, nl. het Guldenboek dat uitgegeven werd ter gelegenheid van de 70e verjaardag van Walter De Buck. Het draagt de titel “**Walter De Buck. Partituur van een Gents Rebel.**”

Wij vragen ons af of Walter een mooier verjaardagsgeschenk had kunnen dromen dan deze kanjer van 424 bladzijden.

Na een zeer beknopte biografie volgen de getuigenissen en sympathiebetoningen van vrienden en kennissen zoals Roland Van Campenhout, Marc Vandepitte, Marc Van Hecke, Bob De Moor, Wannes Van de Velde en Marcel Van Maele. Volgen dan de woorden van 155 liedjes die gezongen worden door Walter De Buck, niet alleen liedjes van Karelke Waeri, Henri Van Daele, traditionele volksliedjes, maar ook van velen die hij zelf gemaakt heeft. Maar wat zijt gij met de woorden “aos ge de veus nie e kent?” Gelukkig is Cleo Van Herzeele dan ten tonele verschenen en die heeft -onderschat het werk niet- de muziek uitgeschreven. Op de linkerbladzijde vinden wij de partituur, op de rechter de tekst. Een schat aan documentatiemateriaal dat men elders moeilijk zal vinden.

Het boek werd opgeluisterd met talrijke foto's en -Walter mag niet klagen- zijn familiealbum is aldus verrijkt met meer dan 100 foto's van hemzelf.

Zoals reeds gezegd bevat het boek niet alleen 424 bladzijden, maar het heeft ook nog een formaat van 21 X 27 cm.

Ongetwijfeld zullen veel Gentenaars zich dat boek willen aanschaffen. Het kost 25 euro (1.008 fr.) en is te bekomen in de boekhandel. Wie het thuis besteld wenst schrijft 28 euro over op Rekening N° 001-2859340-50 van “De Groep rond de Gentse Feesten Bij St-Jacobs” met de vermelding “Walter De Buck. Partituur van een Gents Rebel.”

Eveneens verleden jaar verscheen het “**Jaarboek XLI - 2004**” van de Heemkundige Kring Oost-Oudburg.

Wij noteerden er een interessant zeer uitgebreid artikel in over “Het Executie-oord van Oostakker”. Een ander onderwerp dat onze lezers kan interesseren is “Territoriumafbakening en Jurisdictie te Meulestede in de 17e eeuw” van W.L. Braekman.

Dit boek telt niet minder dan 300 bladzijden en is gratis voor de leden van deze Kring.

Bij Waanders verscheen “Gent van toen en nu” - N° 13 en N° 14.

N° 13 “**De waterrijke stad**” werd samengesteld door Marie Christine Laleman.

De titel is duidelijk, het gaat over onze bestaande en verdwenen waterlopen en bruggen en de sites daarrond. Meer dan 80 foto's gespreid over 32 bladzijden.

N° 14 “**De bewegende stad**” werd samengesteld door de betreunde Roeland Van de Walle.

Fietsen, auto's, koetsen, vigilantes, trams, treinen, vliegtuigen, stations, etc. Ook hier een 90-tal foto's.

Toch wel hier en daar een paar kleine slordigheden die gemakkelijk hadden kunnen vermeden worden.

In het N° 13 wordt op p. 393 een fotografisch overzicht gegeven van de behandelde items, maar bij de foto van de samenvloeiing wordt ons verteld dat dit de Van Eyckbrug is en bij de duik van de Schelde onder het Laurentplein beweert men dat dit de Grote Huidevettershoek is.

Idem in N° 14 waarin men ons wil doen geloven dat de spoorwegbrug over de Verbindingsvaart het Rabotstation is.

Verder, wij hebben het reeds eerder gemeld, komen wij in de tekst hier en daar kleine onnauwkeurigheden tegen, zoals in het N° 13 waarin verklaard wordt dat Maria-Theresia een van de beroemde passagiers van de bargie was, daar waar het braaf mens nooit een voet in ons land gezet heeft.

In N° 1 wil men ons wijsmaken dat de jongeling op het monument van Jan Frans Willems "de blote pompier" genoemd wordt. Het is een feit dat de Gentenaars iemand of iets gemakkelijk een bijnaam geven, maar dat is dan altijd op iets gebaseerd dat er verband mee houdt. Als men het in Gent heeft over "De 5 Zekers" of "De Pietsesbak" begrijpt men waarom het monument van Minne zo genoemd wordt. Voor de jongeling op het monument van Jan Frans Willems is daar geen enkel rede toe. "De Blote Pompier" is een bijnaam die de Gentenaars gaven aan het beeld "De Gladiator" of "De Gekwetste Gladiator" van Louis Mast en dit omdat de man op het beeld een helm draagt die herinnert aan deze van onze brandweermannen.

Dat is allemaal niet dodelijk natuurlijk en de echte Gentenaar zal vlug zelf de correctie gemaakt hebben, maar aan iemand die minder vertrouwd is met Gent verstrekt het een verkeerde informatie... Dit doet niets af van de grote troef van deze publicaties, namelijk de talrijke zeer interessante foto's en wij hebben er al spijt van dat binnenkort het laatste nummer verschijnt.

Prijs: 3,95 euro (159 fr.). In de boekhandel en meerdere dagbladwinkels.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Antwoord van mevrouw **Christine Beelaert-D'haen** op de vraag van de heer **Jean Marie de Wulf** (Gh. T. 2004 - N° 1 - p. 64):

Mijn man, René Beelaert (1919) zegt mij dat zijn vader, de Gentse beeldhouwer Victor Beelaert (1880-1945) hem zei dat hij die haan had gemaakt. Meer weten wij er niet over, documenten ontbreken. Maar wij geloven vast dat Victor Beelaert aan zijn zoon René de waarheid gezegd heeft.

OUDHEIDKUNDIGE KRONIEK I

Op 4 December 1921 verscheen in de "Gazet van Gent" een artikelje van Alfons Van Werveke over

De namen der straten onder het Fransch Bewind

De namen in 1786 op de hoeken der straten geschreven, waren natuurlijk die, welke het volk tot dan toe had gebruikt.

Men hadde ongelijk gehad er andere in de plaats te zetten, daar de oude namen tot de geschiedenis behooren en het volk er aan gewoon was. Dat was echter het gevoelen niet van onze bestuurders in den Franschen tijd. In uitvoering van een beslissing van 12 Februari 1799, genomen ten gevolge der opvoering van den commissaris van het Directoire en van den generaal Lesvigne, vaardigde het Gemeentebestuur, 8 April 1799, een besluit uit bevelende dat de "namen van pleinen en openbare wegen, die den stempel dragen van het fanatisme en herinneren aan een met reden verafschuwden regeeringsvorm, zullen veranderd worden zooals het aldaar wordt opgegeven, en de namen van de andere pleinen en openbare wegen, die in het Vlaamsch zijn, zullen terstond op de naam-borden in het Fransch gesteld worden."

Geven we enkele staaltjes van die veranderingen: Abrahamstraat, naar een naam van het Oud Testament, moest verdwijnen, en men redeneerde als volgt: Abraham was een grijsaard, Abrahamstraat zal vervangen worden door "Rue de la Vieillesse". Engelstraat: dat behoort tot de fabels van den katholieken godsdienst; wij vervangen het door "Rue des Oiseaux"; vogels, die wel bestaan, hebben ook vleugels. Heilig-Geeststraat is ook een naam, die om dezelfde reden verdwijnen moet. Men stelt den H. Geest voor door een duif; welnu we zullen de straat "Rue du Pigeon" heeten. Kruisstraat, nogal een naam van denzelfden oorsprong, zullen we vervangen door den naam van werklieden, die de kruisen maken "Rue des Charpentiers". Hertogstraat, die aan het verschil der standen herinnert, zal plaats maken voor "Rue de l'Egalité". Voor dezelfde reden zullen wij Koningstraat vervangen door "Rue de la Liberté". Er zijn er nog van dien aard, al even belachelijk. Sint-Gillisbrug, waarvan wij in onze laatste kroniek gewaagden, werd vervangen door "Pont des Epingliers". We meenden eerst, dat de H. Gillis de patroon was van de speldenmakers, maar het blijkt, dat niet hij, maar de H. Antonius het was, en we moeten bekennen, dat ons de reden hier verwisseling niet duidelijk is.

Men begrijpt, dat de even radicale als belachelijke maatregel niet toegepast bleef als de theoretische hervormingen van dien aard hadden uitgediend. In Januari 1813 verscheen dan ook een vlugschrift in-quarto: "Nouvelles dénominations

en français et flamand des sections, faubourgs, enclos, places, marchés, remparts, quais, rues, passages, ponts et portes de la ville de Gand... arrêté par nous Maire de la ville de Gand, Chevalier de la Légion d'honneur, le 5 décembre 1812, signé Vanderhaeghen”.

Deze officieele lijst, welke nooit is vervangen geworden door een andere volledige lijst, maar waaraan wijzigingen zijn toegebracht in den loop der eeuw, die daarop volgde, herstelde de meeste van de namen van 1786 en gaf de Fransche vertaling. Ongelukkiglijk werd ze met te veel spoed samengesteld. Zekere Nederlandsche namen zijn slecht geschreven en verschillende van de zoogezegde Fransche vertalingen, zeggen heel wat anders dan de oorspronkelijke Nederlandsche namen. Kammerstraat (Rue des Brasseurs) wordt vertaald door “Rue des Peignes”. Burgstraat (Rue du Bourg) wordt “Rue de Bruges”. Ramen (Rames) wordt “Ram” geschreven en vertaald door “Rue du Béliet”. Minnemeersch (Pré aux Sirènes) wordt “Pré d'Amour”. Stoofstraat wordt in 't Fransch Rue de la Poussière in plaats van Rue de l'Etuve, en Donkersteeg “Rue du Paradis” in plaats van Rue Obscure.

A. VAN WERVEKE

OUDHEIDKUNDIGE KRONIEK II

Op 19 December 1921 verscheen in “De Gazet van Gent” een artikeltje van Alfons Van Werveke over

Namen van straten samengesteld met berg

Na “Onderbergen” gaan we “Parijsberg”, “Hoveniersberg” en “Oranjeberg” bespreken.

“Parijsberg” is de naam van de straat zonder einde in de Lammerstraat. 't Is dus een gedeelte van den Blandinberg.

Van waar komt de naam Parijs? Een oorkonde van 1274 leert, dat Simon, Zeger en Jan Paris onderdanen waren van den abt van Sint-Pieters, hoofd van de heerlijkheid,, waarop de Parijsberg lag. In 1347 verkoopt ene Zeger Parijs een stuk grond aan de Abdij van Sint-Pieters. Ten jare 1374 is er spraak van een huis “an den Cleyt Sente Pieters” op den grond van Zeger Parijs. Een stuk van 1401 vermeldt een grond gelegen op den “Parisinghersbergh, dat is op den berg van de familie Parijs, een grond, die had toebehoord aan Eulard. Hendrik en Jan Parijs. In 1417 is er spraak van een bebouwd grond aan de Nieuwstraat te

Sint-Pieters op het uiteinde van de steeg, geheeten "Parisinghers berch", en die weleer aan de "Parisinghers" toebehoorde. Den ouden vorm "Parisinghers berch" vindt men nog in en stuk van 1423, maar "Parijs steghe" verschijnt reeds in 1434 en "Parijs berch" in 1442. De naam "Parijsberg" wijst dus op het gedeelte van de helling van den Blandinberg, waar in de XIVe eeuw eigendommen van de familie Parijs lagen.

"Hoveniersberg" heeft geen langen uitleg noodig. 't Is een van de talrijke steegjes, die weleer de helling van den Blandinberg afdaalden naar de Schelde, en die zijn naam verschuldigd is aan de hoveniers, die het bewoonden en aldaar groenten kweekten.

"Oranjeberg", we moeten doen opmerken, dat zulks de officieele naam niet is, wel "Oranjestraat", maar dat het volk "Oranjeberg" zegt. 't Is de naam van de helling van den "Kalanderberg" de kleine verhevenheid van den grond, waarover wij reeds spraken. Die straat werd gemaakt in October 1580 door het wegbreken van een gedeelte van het Hof van de abdij der Duinen en van het eigendom van Cornelis Breydel. 't Is deze laatste, één van de testamentuitvoerders van Viglius de Zuichen, proost van Sint-Baafs, die het werk deed uitvoeren ter verfraaiing en ten gerieve van het Huis van Sint-Baafs, dat het Bisschoppelijk Paleis werd, onder het Fransch bewind de Prefectuur en ten huidige dage het Gouvernementshotel. De naam Oranje werd aan de straat gegeven omdat, op het oogenblik, dat men de straat maakte, Willem van Oranje, de Zwijger, in het huis van den prelaat van Sint-Baafs verbleef, zooals hij overigens deed telkenmale hij te Gent kwam gedurende het Calvinistisch tijdvak (1578-1584).

A. VAN WERVEKE.
